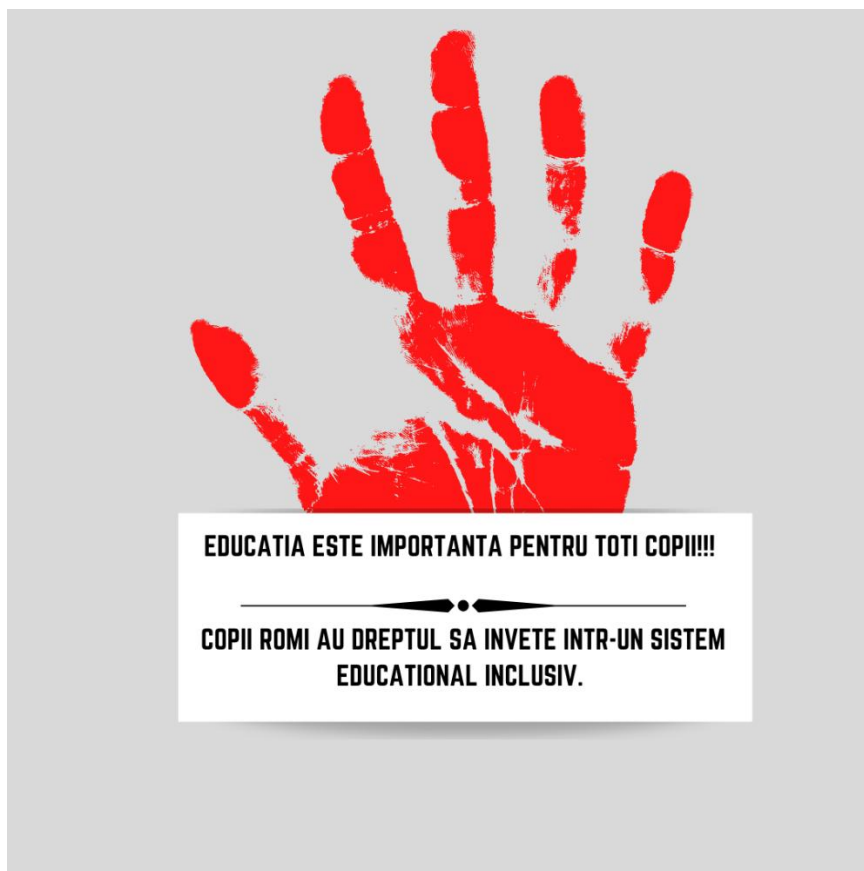

RAPORT DE CERCETARE

Barierile formale si informale care influenteaza accesul si participarea copiilor si tinerilor romi din jud. Neamt la educație și formare profesională

Material realizat de asociatia Sastipen-Centrul Romilor pentru Politici de Sanatate, necesar in procesul de fundamentare a unei cereri de finantare in cadrul apelului de proiecte PEO/549/PEO_P6/OP4/ESO4.10/PEO_A42 - Măsurile integrate pentru comunitatea roma - Regiuni mai puțin dezvoltate, Programul Educație și Ocupare, Prioritatea 6 - Prevenirea părăsirii timpurii a școlii și creșterea accesului și a participării grupurilor dezavantajate la educație și formare profesională, Obiectiv specific: ESO4.10. Promovarea integrării socioeconomice a comunităților marginalizate, cum ar fi românii, Tipul de acțiune 6.j.1. - Măsurile de sprijin pentru îmbunătățirea accesului și a participării la educație a copiilor provenind din comunități marginalizate, precum roma.

-Martie 2025-

CUPRINS

1. Contextul general national

2. Descrierea metodologiei de cercetare

2.1. Scopul cercetarii:

2.2. Obiectivele cercetarii

2.3. Universul cercetarii, intrebarile cheie si rezultatele asteptate

2.4. Colectarea datelor

3. Interpretarea rezultatelor

3.1. Context general

3.2. Prezentarea situatiei romilor din jud. Neamt.

3.3. Analiza cauzelor care determina abandon scolar si parasirea timpurii a scolii.

3.4. Programe/proiecte implementate la nivel judetean

4. Concluzii finale si recomandari

4.1. Concluzii cu privire la cadrul general national

4.2. Concluzii cu privire la principalele intrebari de cercetare

4.3. Concluzii finale

4.4. Recomandari

5. Anexe – Instrumente culegere date

1. Contextul general

În România, reducerea abandonului școlar și a părăsirii timpurii a școlii reprezintă o prioritate în cadrul politicilor educaționale naționale, datorită impactului negativ semnificativ pe care îl au asupra dezvoltării sociale și economice a tinerelor generații. Comparativ cu nivelurile internaționale, fenomenul părăsirii timpurii a școlii este ridicat în România, fiind concentrate cel mai mult în zonele rurale, în special acolo unde regăsim un procent semnificativ de populație care se confruntă cu fenomenul excluziunii sociale.

În procesul de documentare acestui fenomen, autorii acestui material au analizat o serie de materiale realizate de diferiți factori interesați, respectiv:

- **Ministerul Educației Naționale din România (MEN)** - Rapoarte anuale și strategii educaționale care descriu prioritățile guvernamentale în domeniul educației și reducerea abandonului școlar. De exemplu, Strategia Națională pentru Educație 2021-2030.
- **Institutul Național de Statistică al României (INS)** - Date statistice despre rata abandonului școlar și raportările anuale ale guvernului privind starea educației în România.
- **Eurostat** - Statistici comparabile la nivel european despre abandonul școlar, care pot fi folosite pentru a evalua performanțele României în raport cu alte state membre ale Uniunii Europene.
- **Uniunea Europeană (UE) și fondurile structurale europene** - Proiecte și inițiative financiare care sprijină educația în România, inclusiv prin Programul Național de Redresare și Reziliență (PNRR).
- **Organizații internaționale** (ex. UNICEF, Banca Mondială) - Rapoarte și cercetări privind accesul la educație și strategiile pentru reducerea abandonului școlar în România și în regiunile cu populație vulnerabilă.

Conform datelor analizate, România are cea mai mare rată de părăsire timpurie a școlii din Uniunea Europeană, cu o medie de 15,6 % dintre tinerii de 18-24 de ani care nu au finalizat învățământul secundar superior (Eurostat, 2022). Rapoartele de specialitate menționează că politicile de redistribuire și de alocare echitabilă în sprijinul zonelor mai sărace ale țării nu sunt suficient dezvoltate și în acest sens, autoritățile naționale responsabile au dezvoltat și adoptat o serie de strategii și programe care vizează în mod direct prevenirea abandonului școlar și sprijinirea elevilor vulnerabili pentru a rămâne în sistemul educațional.

Una dintre cele mai recente abordări naționale este „**Strategia Națională pentru Educație 2021-2030**”, care include obiective specifice pentru reducerea abandonului școlar, respectiv:

- **Creșterea accesibilității educației:** Asigurarea că toți copiii, indiferent de mediul de proveniență, au acces la educație de calitate, prin investiții în infrastructura școlară, mai ales în zonele rurale și izolate.
- **Promovarea educației incluzive:** Se încurajează integrarea copiilor cu dizabilități sau din grupuri vulnerabile (cum ar fi minoritățile etnice, inclusiv romii) în învățământul de masă.
- **Măsuri de sprijin pentru elevii vulnerabili:** Încurajarea programelor de recuperare școlară și consiliere pentru elevii care au risc de abandon, prin intermediul consilierii educaționale și sociale.

Planul Național de Redresare și Reziliență (PNRR) include investiții semnificative în educație, cu scopul de a combate abandonul școlar și de a îmbunătăți calitatea educației. Printre măsurile propuse se numără:

- **Programe de reducere a disparităților educaționale:** Se acordă sprijin suplimentar elevilor din medii defavorizate sau din comunități vulnerabile, pentru a-i sprijini să finalizeze educația secundară.
- **Dezvoltarea infrastructurii educaționale:** Investițiile în infrastructura școlară sunt destinate să sprijine accesul mai ușor la educație, prin modernizarea și dotarea școlilor, mai ales în zonele rurale sau defavorizate.

Programul „Școala după școală”, asumat de Guvernul României, vizează sprijinirea elevilor care au dificultăți în procesul educațional, în special în mediile defavorizate. „Școala după școală” oferă activități educaționale și recreative pentru a preveni abandonul școlar și a sprijini elevii să rămână în sistemul educațional. Programul include:

- **Activități remediale:** Lecții suplimentare pentru recuperarea lacunelor educaționale.
- **Sprijin psihologic și consiliere:** Elevii beneficiază de asistență psihologică și consiliere pentru a depăși dificultățile sociale și familiale care pot conduce la abandon.

România a adoptat diverse politici care urmăresc integrarea copiilor din grupuri vulnerabile, cum ar fi cei de etnie romă, în educația formală. Programele specifice pentru acest grup includ:

- **Educația interculturală și combaterea discriminării:** Politici care promovează diversitatea și combat discriminarea în școli.
- **Sprijin financiar și educațional pentru familiile rome:** Inițiative de sprijin financiar și materiale educaționale pentru familiile de etnie romă, pentru a preveni abandonul școlar.
- **Burse sociale:** Se acordă burse sociale pentru elevii din familii defavorizate, astfel încât aceștia să nu abandoneze școala din motive economice.
- **Programe de învățământ alternativ:** Se promovează învățământul profesional și tehnic, care să ofere oportunități de învățare și dezvoltare pentru elevii care nu urmează un liceu teoretic, contribuind astfel la menținerea lor în sistemul educațional.

Totodată, legea educației naționale: Legea 1/2011 stabilește un cadru legislativ care include măsuri pentru prevenirea abandonului școlar, prin facilitarea accesului la educație și prin sancțiuni pentru părinții care nu își trimit copiii la școală.

În România, reducerea abandonului școlar și a părăsirii timpurii a școlii reprezintă o prioritate în cadrul politicilor educaționale naționale, datorită impactului negativ semnificativ pe care îl au asupra dezvoltării sociale și economice a tinerelor generații. Pentru a combate această problemă, au fost implementate mai multe strategii și programe, atât la nivel național, cât și în cadrul regiunilor și autorităților locale. Politicile naționale vizează în mod direct prevenirea abandonului școlar și sprijinirea elevilor vulnerabili pentru a rămâne în sistemul educațional.

1.1. Abandonul școlar în România – context general

Abandonul școlar este un fenomen amplu și complex, care a fost subiectul multor studii și cercetări în România, având un impact semnificativ asupra dezvoltării economice și sociale a țării. Analiza fenomenului a fost realizată din diverse perspective, incluzând factori socio-economici, culturali și educaționali.

Conform Eurostat, în 2023, rata abandonului școlar în România a fost de 16,6%, semnificativ mai mare decât media Uniunii Europene, care era de 9% în aceeași perioadă. În 2022, Ministerul Educației Naționale a raportat că 4.461 de elevi de clasă a VIII-a au abandonat școala, ceea ce echivalează cu aproximativ 178 de clase a câte 25 de elevi. Datele din 2023, publicate de INS în raportul “Sistemul educațional din România”, arată că 700.000 de copii și tineri cu vârste între 3 și 23 de ani din România nu sunt înregistrați în nici o formă de învățământ, ceea ce reprezintă aproximativ un sfert din această grupă de vârstă.

Studiile și cercetările în domeniu scot în evidență faptul că autoritățile naționale din România au implementat o serie de măsuri pentru a combate fenomenul abandonului școlar și pentru a sprijini elevii care riscă să părăsească sistemul educațional prematur. Aceste măsuri sunt diverse și includ inițiative în domeniul educațional, social și economic.

Raportul realizat de Ministerul Educatiei privind starea învățământului preuniversitar din România 2021 – 2022 prezintă inițiativele naționale în materie de prevenire a abandonului școlar și menționează necesitatea de a continua aceste demersuri ca în perioada următoare rata abandonului școlar să scadă și să crească calitatea actului educațional cu efecte vizibile în rândul beneficiarilor.

Dintre aceste inițiative implementate de Ministerul Educatiei menționăm:

1. Programe educaționale și inițiative specifice

a. „Școala după școală”

Programul „Școala după școală” a fost creat pentru a oferi elevilor din mediile defavorizate un sprijin suplimentar în educație, prin activități remediale și educaționale. Aceste activități includ lecții suplimentare pentru recuperarea lacunelor școlare, dar și activități recreative care încurajează implicarea elevilor în învățare într-un mod mai atractiv. Scopul acestui program este de a reduce riscul de abandon școlar în rândul elevilor care au dificultăți în învățare.

b. Proiecte educaționale pentru minorități și grupuri vulnerabile

Există mai multe proiecte care vizează integrarea copiilor din grupuri vulnerabile, cum ar fi cei de etnie romă, în educație. Aceste proiecte includ:

- **Sprijin educațional și psihologic** pentru copii care se confruntă cu dificultăți de învățare sau cu probleme familiale.
- **Programe de integrare** a copiilor romi în școlile din mediul rural sau urban, care sunt susținute prin burse, consiliere școlară și sprijin educațional.

c. Încurajarea învățământului profesional și tehnic

Autoritățile au promovat învățământul profesional și tehnic ca alternativă viabilă pentru elevii care nu doresc sau nu pot să urmeze liceul teoretic. De asemenea, autoritățile au pus în aplicare programe care le permit elevilor din liceele tehnice să obțină calificări care le asigură un loc de muncă stabil pe piața muncii. Acest tip de educație este esențial pentru a preveni abandonul școlar și pentru a oferi tinerilor o pregătire pentru o carieră în diverse domenii.

2. Sprijin financiar pentru familii și elevi

a. Burse și stimulente financiare

Pentru a sprijini familiile defavorizate, Ministerul Educației a implementat mai multe programe de burse sociale destinate elevilor din medii sărace. Aceste burse sunt destinate să ajute familiile să facă față cheltuielilor legate de educație, astfel încât copiii să nu abandoneze școala din motive financiare. În plus, autoritățile au acordat burse pentru elevii care frecventează liceele tehnice sau profesionale.

b. Alocații pentru familiile cu copii

Alocațiile de stat pentru copii și ajutoarele sociale sunt, de asemenea, un mijloc de sprijin pentru familiile care se află în dificultate financiară. Aceste măsuri contribuie indirect la prevenirea abandonului școlar, asigurându-le familiilor resursele necesare pentru a susține educația copiilor.

3. Îmbunătățirea infrastructurii educaționale

a. Investiții în infrastructura școlară

Multe școli din mediul rural sau din zonele defavorizate au nevoie urgentă de modernizare. În acest sens, autoritățile române au implementat proiecte de investiții pentru a îmbunătăți condițiile din școli, cum ar fi dotarea cu materiale educaționale, modernizarea clădirilor, asigurarea accesului la tehnologie (de exemplu, tablete și computere) și îmbunătățirea facilităților de învățare. De asemenea, s-au făcut eforturi pentru a construi școli noi în zone izolate și pentru a îmbunătăți transportul elevilor din zonele rurale, astfel încât aceștia să aibă acces mai ușor la educație.

4. Campanii de sensibilizare și educație parentală

a. Educarea părinților

Ministerul Educației Naționale, în colaborare cu organizații non-guvernamentale și instituții internaționale, a implementat campanii de sensibilizare adresate părinților. Scopul acestora este de a încuraja părinții să sprijine educația copiilor și să conștientizeze importanța finalizării învățământului. Campaniile includ seminarii și sesiuni de formare destinate părinților, în special celor din mediile defavorizate, pentru a-i încuraja să participe activ la educația copiilor lor.

b. Reducerea abandonului școlar în rândul copiilor de etnie romă

Programul de educație interculturală și măsurile specifice pentru copiii romi sunt esențiale în reducerea abandonului în rândul acestora. De exemplu, autoritățile române au implementat măsuri de integrare a copiilor romi în școlile de masă, asigurându-le resurse educaționale, materiale de învățare și consiliere școlară pentru a sprijini integrarea lor.

5. Colaborarea cu organizații internaționale și proiecte europene

Autoritățile din România colaborează cu organizații internaționale, cum ar fi **UNICEF**, **Banca Mondială** și **Uniunea Europeană**, pentru a implementa programe care vizează reducerea abandonului școlar. Aceste colaborări se concentrează pe dezvoltarea de soluții sustenabile pentru integrarea tinerilor în educație și pe monitorizarea progreselor în acest domeniu.

În cadrul **Programului Național de Redresare și Reziliență (PNRR)**, România a alocat fonduri pentru reducerea abandonului școlar și pentru creșterea accesului la educație în zonele defavorizate, inclusiv prin investiții în infrastructura educațională și în formarea cadrelor didactice.

6. Sprijin psihologic și consiliere școlară

Mulți elevi care riscă abandonul școlar au nevoie de suport psihologic și consiliere pentru a depăși dificultățile emoționale și sociale. În acest sens, autoritățile au investit în formarea unor echipe de consilieri și psihologi școlari care să sprijine elevii cu probleme de comportament sau dificultăți de integrare.

Chiar dacă rapoartele care studiaza fenomenul abandonului școlar scot în evidență eforturile realizate la nivel național de a reduce acest fenomen, statisticile arată o tendință îngrijorătoare și confirmă că abandonul școlar este o problemă persistentă în România care trebuie tratată în mod serios printr-o abordare integrată, cu participarea tuturor factorilor interesați. Pentru a obține rezultate durabile este necesară o colaborare continuă între stat, autoritățile locale, școli, organizații non-guvernamentale și comunități. Crearea unui sistem educațional mai incluziv, accesibil și sprijinitor este esențială pentru a reduce abandonul școlar și pentru a oferi tuturor copiilor șansa la o educație de calitate.

1.2. Abandonul scolar în rândul populației de etnie roma din România – context general

Populația romă din România este unul dintre cele mai mari grupuri etnice minoritare din România. Conform ultimului recensământ oficial realizat de Institutul Național de Statistică în anul 2021, populația de etnie romă număra 569477 persoane, fiind a doua minoritate etnică din România, după cea maghiară.

Dacă analizăm comparativ datele oficiale menționate de Institutul Național de Statistică, în anul 2021 constatăm o scădere a numărului de romi care își asumă etnia față de anul 2011 când, oficial, 621573 persoane își asumau etnia. În realitate, numărul romilor din România este mult mai mare, studiile care analizează domeniul incluziunii romilor precum și organizațiile civice ale romilor estimează un număr de aproximativ 2,2 milioane de romi care trăiesc în România.

Conform studiilor de specialitate, motivele pentru care romii nu își declară etnia la recensămintele oficiale realizate de oficialii români sunt atât istorice (teama de deportare și epurare etnică în rândul persoanelor vârstnice), cât și actuale, ca urmare directă a discriminării etnice: dificultatea sau imposibilitatea de a obține un loc de muncă, lipsa accesului la educație și servicii de sănătate, necunoașterea drepturilor, dar și eticheta profund negativă atașată de populația majoritară acestei minorități, alimentând sentimentul de rușine și inadecvare. Insa cea mai mare problema cu care se confrunta un procent semnificativ din acesta populatie minoritara este reprezentata de excluziunea sociala si rata mare de saracie.

Constient de cercul vicios al excluziunii sociale, începând cu anul 2001, Guvernul României a adoptat strategii naționale pentru îmbunătățirea situației romilor, elaborate cu scopul de a rezolva problemele cu care se confruntă minoritatea romă. Strategiile sunt rezultatul colaborării dintre structurile guvernamentale și societatea civilă romă, aducând în prim plan mai multe priorități și obiective pentru încurajarea participării minorității rome la viața economică, socială, educațională, culturală și politică a societății, pe baza principiului combaterii discriminării și afirmării identității culturale și sociale a minorității rome. Principalul document de politici publice în domeniul incluziunii sociale a romilor este **Strategia Guvernului României pentru îmbunătățirea situației romilor**, adoptată prin Hotărârea Guvernului (HG) 430/2001, prima inițiativă guvernamentală care abordează cercul vicios al excluziunii sociale a minorității rome, actualizată prin HG nr. 522/2006, HG 1221/2011, HG 18/2015 și HG 560/2022 pentru aprobarea Strategiei Guvernului României de incluziune a cetățenilor români aparținând minorității rome pentru perioada 2022-2027.

Hotărârea Guvernului nr. 560/2022 pentru aprobarea Strategiei Guvernului României de incluziune a cetățenilor români aparținând minorității rome pentru perioada 2022-2027, reprezintă noul cadru strategic asumat de Guvernul României și se bazează pe recomandările Uniunii Europene privind incluziunea cetățenilor români aparținând minorității rome, incluse în Cadrul UE al strategiilor naționale de incluziune a romilor pentru perioada 2021-2030 în Recomandarea Consiliului Uniunii Europene privind egalitatea, incluziunea și participarea romilor (2021/C93/01), Concluziile Consiliului privind redresarea, reziliența și durabilitatea sectoarelor culturale și creative (2021/C 209/03) și Agenda 2030 pentru dezvoltare durabilă.

Noua viziune se bazează pe următoarele premise: intervenția este necesară nu doar pentru asigurarea justiției și protecției sociale, ci și pentru valorificarea, susținerea și dezvoltarea potențialului capitalului uman reprezentat de cetățenii români aparținând minorității rome; măsurile de intervenție vor fi adaptate, coroborate și integrate pentru a asigura eficiența acestora; parteneriatul cu societatea civilă care se va manifesta în etapele de implementare, monitorizare și evaluare, conform recomandărilor Consiliului Uniunii Europene privind egalitatea, incluziunea și participarea romilor (2021/C93/01).

De asemenea, Strategia urmărește consolidarea și adaptarea cadrului legal în domeniul protecției drepturilor cetățenilor aparținând minorităților naționale la situația și nevoile actuale ale minorității rome prin promovarea condițiilor care permit persoanelor aparținând etniei rome să își mențină și să își dezvolte cultura, precum și să își păstreze elementele esențiale ale identității, respectiv limba, tradițiile și patrimoniul cultural; garantarea respectării dreptului oricărei persoane aparținând etniei rome la libertățile fundamentale - libertatea de întrunire pașnică și libertatea de asociere, libertatea de exprimare, respectiv libertatea de gândire, conștiință și religie sau credință; facilitarea accesului persoanelor de etnie romă la mass-media, pentru a promova acceptarea și pluralismul cultural; garantarea dreptului oricărei persoane aparținând etniei rome de a-și folosi liber limba maternă, atât în privat, cât și în public.

Strategia Guvernului privind incluziunea cetățenilor români aparținând minorității rome pentru perioada 2022-2027 pornește de la următoarele premise:

1. Incluziunea socio-economică a cetățenilor aparținând etniei rome este un proces necesar nu numai pentru asigurarea justiției și protecției sociale, dar și pentru valorificarea, susținerea și dezvoltarea potențialului capitalului uman specific.
2. Măsurile de intervenție trebuie să fie integrate, multidisciplinare și adaptate, având în vedere diferențele existente în cadrul comunității, respectiv aspectele de intersecționalitate și particularitățile persoanelor vulnerabile.
3. Asigurarea parteneriatului cu societatea civilă în toate etapele de implementare, monitorizare, evaluare, revizuire și actualizare a Strategiei.

Pornind de la aceste considerente și pe baza lecțiilor învățate din perioada anterioară, Strategia își propune ca obiectiv general să contribuie la creșterea calității vieții cetățenilor români aparținând minorității rome, pe baza principiului cetățeniei active, incluziunii socioeconomice și valorificării patrimoniului cultural al romilor.

Pornind de la obiectivul general, strategia urmărește următoarele obiective specifice:

1. Îmbunătățirea condițiilor de viață ale membrilor comunităților vulnerabile de romi
2. Asigurarea accesului cetățenilor români de etnie romă la un sistem educațional incluziv de calitate
3. Creșterea ratei de ocupare a romilor în conformitate cu cerințele pieței în ceea ce privește dezvoltarea lor profesională
4. Îmbunătățirea stării de sănătate a membrilor comunităților vulnerabile de romi
5. Sprijinirea cercetării, conservării și promovării patrimoniului cultural al romilor și a identității culturale a romilor
6. Combaterea discriminării, a discursului antiromânesc și a atitudinilor care generează discursuri sau infracțiuni motivate de ură.

Conform datelor regasite în diferite studii și cercetări realizate la nivel național, comunitatea roma reprezintă cel mai mare grup etnic din România, cel mai expus discriminării și izolării sociale. Deși au fost implementate numeroase programe dedicate și în ciuda eforturilor depuse de instituțiile guvernamentale, autoritățile locale, organizații neguvernamentale și instituții de cult, nivelul de școlarizare al populației roma este foarte redus. Numărul elevilor romi înscriși în SIIIR în anul școlar 2022-2023 este de 88.595, înregistrându-se o creștere de peste 50%, comparativ cu anul școlar precedent.

Dreptul la educație este asigurat prin învățământul general obligatoriu, învățământul secundar și profesional, învățământul superior și alte forme de instruire și formare continuă. Învățământul de stat este gratuit, în conformitate cu legislația națională.

În ciuda faptului că statul român conferă dreptul tuturor copiilor de a frecventa gratuit o formă obligatorie de învățământ și asigură accesul nediscriminatoriu la servicii de informare și orientare școlară și profesională, în practică, conform studiilor de specialitate, copiii și tinerii romi se confruntă cu un grad ridicat de discriminare și excluziune școlară, ceea ce conduce la o rată ridicată a abandonului școlar, absenteism ridicat, nivel scăzut de educație în rândul tinerilor, participare scăzută la învățământul liceal și universitar.

Segregarea elevilor romi pe criterii etnice este o practică întâlnită în sistemul de învățământ românesc, practică recunoscută și de Ministerul Educației care a emis Ordinul nr. 1540/19.07.2007 privind interzicerea segregării școlare a copiilor romi și aprobarea metodologiei de prevenire și eliminare a segregării școlare a copiilor romi, actualizat în 2016 prin Ordinul 6.134 privind interzicerea segregării școlare în unitățile de învățământ preuniversitar.

Care sunt cele mai frecvente situații de discriminare în domeniul educației?

Organizațiile române care au participat la Raportul de monitorizare a societății civile privind calitatea Cadrului strategic național pentru egalitatea, incluziunea și participarea romilor menționează că cele mai frecvente situații de discriminare în domeniul educației sunt :

- Segregarea elevilor pe criterii etnice .
- Abuzuri verbale și fizice din partea personalului didactic și auxiliar în raport cu copiii și tinerii romi și părinții acestora.
- Refuzul personalului didactic de a preda în clasele în care sunt elevi romi.
- Refuzul accesului la programele naționale de educație (măsuri afirmative în licee și universități, participarea la programul „A doua șansă” etc.) și includerea copiilor și tinerilor romi în programele de educație pentru persoanele cu nevoi speciale, fără o evaluare inițială..
- Acțiuni ale cadrelor didactice de încurajare a hărțuirii copiilor și tinerilor romi. .
- Refuzul accesului tinerilor romi de a participa la examenul național organizat la sfârșitul clasei a VIII-a (fenomenul Brăila) . Acest fenomen este o formă de discriminare și abuz practică de unitățile școlare pentru a determina copiii romi proveniți din medii defavorizate să nu se înscrie la examenul de capacitate și să nu participe la probe, pentru a nu da o medie per total școală mai mică decât ar dori conducerea școlii. În acest fel, copiii romi sunt eliminați din cursa pentru a merge mai departe la liceu și astfel crește rata abandonului școlar în rândul copiilor romi.

Abandonul școlar în rândul copiilor de etnie romă reprezintă o problemă semnificativă în România, cu un impact direct asupra șanselor de integrare socială și economică a acestora. Studiile și cercetările în domeniu, scot în evidență faptul că tinerii romi se confruntă cu multiple provocări care contribuie la părăsirea timpurie a școlii, iar acest fenomen este influențat de factori sociali, economici, culturali și educaționali.

Cauze principale ale abandonului școlar în rândul copiilor romi

Din analiza rapoartelor și studiilor realizate în domeniul incluziunii romilor constatăm că sunt mai mulți factori care determină această situație, respectiv:

- Sărăcia și condițiile economice precare - Multe familii de etnie romă trăiesc în condiții de sărăcie extremă, ceea ce le face foarte greu să susțină educația copiilor. În aceste condiții, părinții sunt adesea nevoiți să pună accent pe supraviețuire și să îi trimită pe copii la muncă, mai ales în perioadele de vacanță, pentru a contribui la venitul familiei. Costurile asociate educației, cum ar fi achiziționarea de rechizite, uniformă sau transportul la școală, sunt o povară mare pentru multe familii rome. Aceste costuri pot duce la decizii de abandon școlar.
- Accesul limitat la educație de calitate- Multe comunități de etnie romă trăiesc în zone izolate sau rurale, unde infrastructura educațională este slab dezvoltată. În unele cazuri, școlile sunt departe sau nu dispun de resurse suficiente pentru a oferi un mediu de învățare adecvat. În plus, calitatea educației în școlile care deservește comunitățile rome este adesea scăzută, iar unii profesori nu sunt pregătiți să facă față diversității culturale și nevoilor speciale ale elevilor din aceste comunități.
- Discriminarea și segregarea școlară – Copiii romi se confruntă frecvent cu discriminare și stigmatizare în școli din cauza etniei lor. Aceasta poate duce la sentimentul de excludere și la scăderea motivației de a rămâne la școală. În unele zone, există un fenomen de segregare școlară, în care copiii romi sunt plasați în școli sau clase separate, ceea ce limitează accesul lor la educație de calitate și poate duce la o experiență negativă de învățare.
- Lipsa unui sprijin educațional adecvat - Multe școli, în special cele din mediul rural sau orase mici, nu au profesori sau consilieri școlari pregătiți pentru a răspunde nevoilor copiilor romi, care se confruntă adesea cu dificultăți de integrare și adaptare. În comunitățile de etnie romă, există și o lipsă de suport educațional în familie, deoarece mulți părinți nu au finalizat educația și nu înțeleg importanța școlii pentru viitorul copiilor lor. Aceasta contribuie la o scădere a motivației pentru educație.
- Migrarea și instabilitatea familială - În multe cazuri, părinții din comunitățile rome migrează pentru a găsi locuri de muncă în străinătate. Aceasta poate lăsa copiii fără supraveghere și sprijin pentru a continua școala, iar în unele cazuri, copiii abandonează școala din cauza instabilității familiale.
- Normele culturale și atitudinile tradiționale - În anumite comunități rome, există normele tradiționale care pun accent pe munca copilului mai degrabă decât pe educația formală, în special pentru fete, care sunt adesea percepute ca fiind responsabile pentru treburile gospodărești sau pentru căsătorie. Acest lucru poate contribui la abandonul școlar mai frecvent în rândul fetelor rome.

Pe măsură ce crește ponderea de copii romi într-o școală, descrește calitatea dotărilor materiale. De asemenea, școlile cu procent ridicat de romi dispun în mai mică măsură de cadre didactice calificate (27,7% din profesorii din școlile majoritar rome nu au calificare, față de 16,5% din cele de non-rome), promovabilitatea la examenul de capacitate este mai mică în cazul școlilor majoritar rome, iar participarea la olimpiade este și ea mai redusă. Motivația profesorilor de a lucra cu copii romi este redusă, mai ales că aceste comunități sunt izolate și la distanță de zonele urbane.

Asigurarea calității actului educațional în unitățile de învățământ cu elevi preponderent romi, cu accent pe școlile segregate rezidențial și pe școlile din comunitățile izolate³ este o prioritate actuală a Ministerului Educației, deoarece în continuare sunt înregistrate decalaje între copiii romi și cei majoritari în ceea ce privește participarea școlară, nivelul de performanță școlară și abandonul școlar, acumulări educaționale⁴. Primul exercițiu de monitorizare a segregării școlare la nivel național a fost realizat de Ministerul Educației, în parteneriat cu UNICEF și Comisia Europeană (DG REFORM), în cadrul proiectului "Support for enhancing the equity of the education system in Romania".

La nivel european au fost stabilite obiective până în 2035, pentru a reduce decalajul dintre romi și populația generală, prin creșterea accesului egal la o educație generală incluzivă de calitate, fiind vizate următoarele ținte la nivel european:

- Reducerea decalajului în participarea la educația și îngrijirea copiilor timpurii cu cel puțin jumătate,
- Participarea la educația preșcolară a cel puțin 70% dintre copiii romi până în 2030,
- Participarea la educația timpurie și la îngrijire (3+): romi 42%; populația generală 92,2% (diferența de 50,2 puncte procentuale),
- Eliminarea segregării prin reducerea cu cel puțin la jumătate a proporției de copii romi care frecventează școli primare segregate (în statele membre cu populație de romi semnificativă),
- Frecventarea școlii: până în 2030 mai puțin de unul din cinci copii romi frecventează școli în care cei mai mulți sau toți copiii sunt romi / Copii romi care frecventează școli în care majoritatea sau toți copiii sunt romi: 44%,
- Reducerea diferențelor dintre absolvirea nivelului secundar superior cu cel puțin o treime,
- Finalizarea studiilor: până în 2030 majoritatea tinerilor romi finalizează cel puțin studii medii.

Legea învățământului preuniversitar nr. 198/2023, cu modificările și completările ulterioare, stipulează, la art. 78 alin. (2) că se consideră în risc de excluziune socială elevii din următoarele categorii: elevii din medii dezavantajate socioeconomic, izolate, elevii proveniți din grupuri marginalizate din punct de vedere social, elevii cu dizabilități și/sau CES, precum și copiii și tinerii din cadrul comunităților de romi vulnerabile, aflați în risc de abandon școlar sau de eșec școlar.

De asemenea, același act normativ, la art. 67, alin. (3) stabilește ca fiind în risc de excluziune școlară beneficiarii primari care sunt în risc de stigmatizare, discriminare, desconsiderare a identității lor culturale, segregare, abandon școlar și insucces școlar din cauza apartenenței lor la una sau mai multe categorii: statut social, economic sau cultural, minoritate națională, emigranți sau audienți, refugiați, zone rurale sau urbane marginalizate, copii cu cerințe educaționale speciale, copii cu dizabilități, copii separați temporar sau definitiv de părinți, gravide și mame minore, copii și tineri din cadrul comunităților de romi vulnerabile, copii și tineri din penitenciare, centre educative și centre de detenție, copii victime ale violenței, ale abuzului, neglijării sau ale exploatarei și ale oricărei forme de violență asupra lor, copii și tineri consumatori de droguri.

Consecințele abandonului școlar în rândul copiilor romi

- Lipsa oportunităților de angajare - Tinerii romi care abandonează școala se confruntă cu un risc mai mare de șomaj și cu un acces limitat la locuri de muncă stabile. Fără educație, ei sunt adesea forțați să accepte locuri de muncă prost plătite, în sectorul informal sau în condiții precare.
- Rata crescută de marginalizare socială - Abandonul școlar contribuie la marginalizarea socială și economică a comunității rome, făcând mai greu pentru acești tineri să integreze în societatea majoritară și să își construiască un viitor stabil.
- Perpetuarea cercului vicios al sărăciei - Abandonul școlar joacă un rol semnificativ în perpetuarea sărăciei intergeneraționale în comunitățile rome. Copiii care nu finalizează școala au șanse scăzute de a ajunge să ocupe poziții mai bune pe piața muncii, ceea ce afectează și copiii lor, continuând astfel cercul vicios al sărăciei.

Analizând recomandările realizate în domeniul incluziunii romilor, în special în domeniul educației copiilor romi, clar că este nevoie de continuarea sau adoptarea unor măsuri integratoare și ținute la nivel local, pentru

reducerea decalajelor, în special în zonele geografice rurale/urbane marginalizate, și în special de programe naționale coordonate de reducere a abandonului școlar, atât prin creșterea calității actului educațional (inclusiv în școlile cu copii majoritari romi), cât și prin eliminarea blocajelor care împiedică participarea școlară (hrană, haine, condiții de locuire).

1.3. Prioritățile naționale în materie de reducere a abandonului școlar și a părăsirii timpurii a școlii

Studiile și rapoartele realizate de diferiți factori interesați, guvernamentali și neguvernamentali, menționează faptul că reducerea abandonului școlar și a părăsirii timpurii a școlii reprezintă o prioritate strategică pentru România, având în vedere impactul major pe care acest fenomen îl are asupra dezvoltării economice și sociale a țării.

Prioritățile naționale în acest domeniu sunt concentrate pe accesul echitabil la educație, sprijinul pentru grupurile vulnerabile și îmbunătățirea calității educației, respectiv:

1. Reducerea disparităților regionale și socio-economice

Una dintre principalele priorități ale României este **reducerea disparităților între mediul urban și rural** și între diferitele grupuri sociale și etnice. Copiii din mediile defavorizate și din zonele rurale au șanse mult mai mari de a abandona școala din cauza lipsei de resurse, a distanței față de școală sau a condițiilor economice precare. Astfel, măsurile principale sunt:

- **Sprijin financiar pentru familiile defavorizate:** Acordarea de burse și stimulente financiare pentru elevii din familii sărace, pentru a sprijini continuarea studiilor și a reduce abandonul școlar din motive economice.
- **Construirea și modernizarea școlilor:** Investiții semnificative în infrastructura școlară din zonele defavorizate, mai ales în mediul rural, pentru a asigura condiții de învățare adecvate și accesibile.
- **Transportul elevilor:** Asigurarea transportului școlar pentru elevii care trăiesc în localități izolate, pentru a le facilita accesul la școli.

2. Reducerea abandonului școlar în rândul copiilor din grupuri vulnerabile

Un alt obiectiv major este **reducerea abandonului școlar în rândul copiilor de etnie romă** și al altor grupuri vulnerabile, cum ar fi cei cu dizabilități sau din familii monoparentale. Autoritățile române au implementat măsuri specifice pentru integrarea acestora în sistemul educațional, inclusiv:

- **Programe de integrare a copiilor romi:** Crearea de programe educaționale specifice pentru copiii romi, care să sprijine integrarea lor în învățământul de masă și reducerea discriminării.
- **Educație interculturală:** Programe de formare a cadrelor didactice pentru a răspunde nevoilor copiilor din medii diverse și pentru a promova incluziunea și respectul reciproc între elevi.
- **Sprijin social și educațional:** Oferirea de sprijin suplimentar pentru copiii vulnerabili, cum ar fi burse, consiliere școlară și educație remedială.

3. Promovarea educației incluzive și accesibile

România pune un accent puternic pe **educația incluzivă**, care asigură că toți elevii, indiferent de statutul lor social sau etnic, au acces la educație de calitate. Aceasta include:

- **Adaptarea curriculumului școlar:** Crearea unui curriculum flexibil care să răspundă nevoilor elevilor din grupuri vulnerabile și să le permită să progreseze la propriul ritm.
- **Programe de sprijin educațional:** Introducerea unor programe suplimentare, cum ar fi „Școala după școală” sau activități de recuperare pentru elevii care au dificultăți în învățare.

4. Susținerea învățământului profesional și tehnic

Pentru a reduce părăsirea timpurie a școlii, România promovează **învățământul profesional și tehnic**, care este adesea văzut ca o alternativă viabilă la liceul teoretic. Măsurile în acest sens includ:

- **Stimulente pentru învățământul profesional:** Încurajarea elevilor să urmeze licee tehnologice și școli profesionale, prin oferirea de burse, stagii de practică și parteneriate cu companiile pentru a asigura locuri de muncă pentru absolvenți.
- **Formarea profesională continuă:** Crearea unor programe de formare continuă pentru tinerii care au părăsit școala, pentru a le oferi abilități necesare pe piața muncii.

5. Creșterea implicării părinților și a comunității

România recunoaște că implicarea părinților în educația copiilor lor este esențială pentru reducerea abandonului școlar. Astfel, autoritățile naționale promovează:

- **Campanii de conștientizare pentru părinți:** Informarea părinților despre importanța educației pentru viitorul copiilor lor și încurajarea lor să participe activ în procesul educațional.
- **Sprrijin pentru familiile vulnerabile:** Programele sociale care susțin familiile în situații dificile, prin oferirea de asistență financiară, consiliere și servicii de sprijin pentru părinți.

6. Monitorizarea și evaluarea progresului

Un alt obiectiv important este **monitorizarea și evaluarea progresului** în reducerea abandonului școlar. Autoritățile române implementează:

- **Sisteme de monitorizare a prezenței și performanței școlare:** Folosirea datelor pentru a identifica elevii cu risc de abandon și a le oferi sprijin personalizat.
- **Evaluarea periodică a programelor educaționale:** Analizarea impactului măsurilor implementate și ajustarea lor în funcție de nevoile în schimbare ale elevilor și ale comunității educaționale.

7. Proiecte internaționale și fonduri europene

România beneficiază de sprijin internațional și fonduri europene pentru a implementa măsuri de reducere a abandonului școlar:

- **Programul Național de Redresare și Reziliență (PNRR):** Acest program include investiții în educație, în special în domeniul educației digitale și al infrastructurii școlare, pentru a sprijini accesul la educație și a reduce abandonul școlar.
- **Proiecte finanțate de Uniunea Europeană și organizații internaționale:** România participă la diverse inițiative, cum ar fi **Programul Erasmus+**, care sprijină mobilitatea educațională și formarea profesională a tinerilor.

România a identificat reducerea abandonului școlar ca o prioritate strategică, având în vedere că acest fenomen are efecte negative pe termen lung atât asupra individului, cât și asupra dezvoltării economice și sociale a țării. Prin implementarea unor politici educaționale adaptate, autoritățile își propun să ofere șanse egale tuturor copiilor, indiferent de statutul lor social, etnic sau geografic. În acest sens, măsurile de combatere a abandonului școlar sunt multiple și includ sprijin financiar, îmbunătățirea accesului la educație de calitate și reducerea discriminării.

Prioritățile României în reducerea abandonului școlar se concentrează pe asigurarea unui acces echitabil la educație, pe sprijinirea elevilor vulnerabili, pe îmbunătățirea infrastructurii educaționale și pe promovarea învățământului profesional și tehnic ca alternativă la liceul teoretic. În acest context, colaborarea cu organizațiile internaționale și utilizarea fondurilor europene joacă un rol important în implementarea și susținerea acestor

măsurii. Abordarea fenomenului abandonului școlar în România necesită o strategie integrată și continuă, care să implice autoritățile, școlile, familiile și întreaga societate.

Ministerul Educației din România a implementat o serie de măsuri pentru a crește accesul romilor la educație și pentru a reduce abandonul școlar în rândul acestei comunități. De exemplu, în cadrul Strategiei pentru Îmbunătățirea Situației Romilor, Ministerul Educației a dezvoltat programe menite să faciliteze accesul la educație al copiilor romi. Acestea includ alocarea de locuri speciale pentru elevii romi în licee și școli profesionale, formarea cadrelor didactice de etnie romă și introducerea predării limbii romani în școli. De asemenea, au fost numiți inspectori școlari responsabili de educația romilor în fiecare inspectorat școlar județean.

În 2024, Ministerul Educației a lansat în consultare publică Ghidul solicitantului pentru Schema de Granturi PNRAS - Runda a II-a (seria a 3-a), dedicată unităților de învățământ preuniversitar de stat cu o rată ridicată de abandon școlar și performanțe scăzute la nivel gimnazial. Acest program vizează reducerea abandonului școlar prin finanțarea proiectelor care îmbunătățesc frecvența și performanțele școlare ale elevilor.

Ministerul Investițiilor și Proiectelor Europene (MIPE) a implementat programe de sprijin pentru reducerea riscului de abandon școlar, oferind pachete educaționale și de igienă pentru elevii din medii defavorizate, inclusiv pentru comunitatea romă. Aceste măsuri au ca obiectiv prevenirea abandonului școlar și îmbunătățirea condițiilor de frecvență a școlii.

Ministerul Educației a elaborat și implementat strategii și planuri de acțiune pentru reducerea părăsirii timpurii a școlii, care includ măsuri specifice pentru comunitatea romă. De asemenea, legislația în vigoare prevede măsuri pentru reducerea abandonului școlar și a ratei de părăsire timpurie a școlii, aprobate prin hotărâri ale Guvernului.

Aceste eforturi reflectă angajamentul Ministerului Educației de a asigura accesul egal la educație pentru toți elevii, inclusiv pentru cei de etnie romă, și de a reduce fenomenul abandonului școlar, însă în continuare este nevoie de o cunoaștere mai aprofundată a problematicei comunităților cu romi și identificarea de soluții bazate pe diversitatea comunităților locale și resursele locale disponibile.

2. DESCRIEREA METODOLOGIEI DE CERCETARE

Această cercetare își propune să analizeze măsurile de sprijin pentru îmbunătățirea accesului și a participării copiilor din comunități marginalizate la educație din județul NEamt, cu accent pe grupurile vulnerabile, în special copiii de etnie romă. Studiul va explora obstacolele care împiedică participarea școlară și soluțiile bazate pe politici educaționale incluzive.

Obiectivele Cercetării

2.1. Obiectiv general

Identificarea cauzelor care conduc la părăsirea timpurii a școlii și reducerea accesului și a participării copiilor și tinerilor romi din județul Neamt la educație.

2.2. Obiective specifice

2.2.1. Identificarea obstacolelor în calea participării școlare a copiilor din comunități marginalizate

- Analiza principalelor bariere economice, sociale și culturale care împiedică accesul copiilor la educație.
- Evaluarea gradului de conștientizare a părinților privind importanța educației.
- Investigarea impactului discriminării și stigmatizării asupra copiilor romi și a altor grupuri vulnerabile.

2.2.2. Evaluarea eficienței măsurilor de acompaniere pentru copiii vulnerabili

- Analiza impactului programelor de afterschool și sprijin educațional personalizat.
- Studierea efectului măsurilor de sprijin individualizat (ex.: produse de igienă, educație pentru sănătate, consiliere) asupra participării școlare.
- Identificarea celor mai eficiente metode pentru creșterea frecvenței și a performanțelor școlare.

2.2.3. Analiza programelor de mentorat și a rolului mentorilor romi

- Evaluarea impactului mentorilor romi (liceeni, studenți, specialiști, cadre didactice) asupra motivației școlare a copiilor romi.
- Identificarea modului în care mentoratul poate contribui la reducerea abandonului școlar.
- Formularea de recomandări pentru extinderea programelor de mentorat în comunități vulnerabile.

2.2.4. Investigarea rolului educației culturale și artistice în incluziunea socială

- Evaluarea accesului copiilor din comunități marginalizate la activități extracurriculare.
- Analiza impactului activităților artistice asupra dezvoltării personale și motivației școlare a copiilor romi.
- Propunerea unor măsuri pentru facilitarea accesului la educație culturală și artistică în mediul rural și mic-urban.

2.2.5. Analiza eficienței programelor de educație parentală și consiliere

- Investigarea gradului de implicare a părinților din comunități marginalizate în educația copiilor lor.
- Evaluarea impactului programelor de informare și consiliere pentru părinți asupra frecvenței școlare a copiilor.
- Identificarea metodelor eficiente pentru creșterea implicării părinților în activitățile educaționale.

2.2.6. Elaborarea de recomandări pentru politici educaționale mai incluzive

- Identificarea celor mai eficiente măsuri de sprijin educațional pentru copii romi și din alte grupuri vulnerabile.
- Propunerea unor intervenții care să fie integrate în politicile naționale de educație.
- Formularea unor strategii pentru dezvoltarea unui sistem educațional mai incluziv și echitabil.

2.3. Metode de Cercetare

Această cercetare utilizează o metodologie **mix-methods**, combinând metode cantitative și calitative pentru a obține o imagine detaliată asupra măsurilor de sprijin pentru accesul și participarea la educație a copiilor din comunități marginalizate.

Metodele sunt structurate astfel:

2.3.1. Metode cantitative

Aceste metode oferă date măsurabile, obiective și comparabile, care permit identificarea unor tendințe și modele la nivel de comunități.

2.3.1.1. Chestionare aplicate elevilor și părinților

- **Scop:** Evaluarea percepției asupra educației, a barierelor în participare și a impactului măsurilor de sprijin.
- **Grup țintă:**
 - Elevi din ciclul primar și gimnazial din comunități marginalizate.
 - Părinți ai copiilor din aceste comunități.
- **Conținut:**
 - Întrebări despre frecvența școlară și dificultățile întâmpinate.
 - Accesul la sprijin educațional (programe afterschool, burse, mentorat).
 - Părerile părinților despre educație și implicarea lor în școlarizarea copiilor.

Avantaj: Permite colectarea unui volum mare de date de la un număr semnificativ de participanți.

Limitare: Poate exista un grad de subiectivitate, iar unele răspunsuri pot fi influențate de factori externi (ex.: dorința de a oferi „răspunsuri corecte”).

2.3.1.2. Analiza datelor statistice

- **Scop:** Identificarea unor modele și tendințe privind abandonul școlar și participarea elevilor la educație.
- **Sursa datelor:** Ministerul Educației, INS, Eurostat, rapoarte ONG-uri.
- **Indicatori analizați:**
 - Rata abandonului școlar în comunități marginalizate.
 - Procentul copiilor romi care finalizează învățământul obligatoriu.
 - Impactul programelor de sprijin asupra rezultatelor școlare.

Avantaj: Oferă o imagine de ansamblu asupra fenomenului.

Limitare: Nu explică motivele din spatele datelor, fiind necesară completarea cu metode calitative.

2.3.1.3. Studiu de impact

- **Scop:** Compararea rezultatelor școlare ale elevilor **înainte și după** aplicarea unor măsuri de sprijin.
- **Metodă:**
 - Selectarea unor școli unde au fost implementate programe de sprijin.
 - Compararea notelor și a frecvenței școlare înainte și după implementare.

Avantaj: Permite evaluarea eficienței unor măsuri educaționale.

Limitare: Nu poate izola complet efectul unei singure intervenții, deoarece pot exista alți factori care influențează rezultatele.

2.3.2. Metode calitative

Aceste metode oferă o perspectivă mai profundă asupra experiențelor, percepțiilor și obstacolelor cu care se confruntă elevii și părinții din comunități marginalizate.

2.3.2.1. Interviu semi-structurat

- **Scop:** Identificarea obstacolelor specifice și a impactului măsurilor de sprijin.
- **Grup țintă:**
 - Elevi din comunități marginalizate (inclusiv romi).
 - Părinți ai copiilor aflați în risc de abandon școlar.
 - Profesori, mentori și reprezentanți ai ONG-urilor.
- **Întrebări orientative:**
 - Ce dificultăți întâmpină copiii în frecventarea școlii?
 - Ce impact au avut programele de sprijin asupra participării școlare?
 - Cum percep părinții importanța educației?

Avantaj: Oferă o înțelegere profundă a experiențelor individuale.

Limitare: Poate fi subiectiv și dificil de generalizat.

2.3.2.2. Focus grupuri

- **Scop:** Colectarea de opinii și propuneri din partea mai multor participanți într-un cadru de discuție.
- **Grup țintă:**
 - **Elevi** – pentru a discuta provocările și soluțiile privind educația.
 - **Părinți** – pentru a înțelege percepțiile asupra educației și implicării lor.
 - **Profesori și mentori** – pentru a evalua metodele didactice și eficiența intervențiilor.
- **Metodă:** Discuții ghidate pe teme relevante, ex.:
 - Bariere educaționale și soluții propuse de comunitate.
 - Eficiența programelor de sprijin.

Avantaj: Permite interacțiunea și schimbul de idei între participanți.

Limitare: Unele persoane pot fi influențate de ceilalți participanți și pot ezita să-și exprime opiniile sincere.

2.3.2.3. Observație directă

- **Scop:** Analizarea comportamentului și interacțiunilor elevilor în mediul școlar.
- **Metodă:**

- Participarea la activități educaționale și extracurriculare.
- Observarea modului în care elevii sunt integrați în colectiv.
- Notarea comportamentului elevilor și a interacțiunilor cu profesorii și colegii.

Avantaj: Permite colectarea de date autentice, neinfluențate de răspunsurile participanților.

Limitare: Observatorul poate influența indirect comportamentul participanților.

2.3.2.4. Studiu de caz

- **Scop:** Analiza unor exemple de succes din școli sau comunități unde măsurile de sprijin au avut un impact pozitiv.
- **Metodă:**
 - Se vor selecta 2-3 școli sau comunități cu rezultate bune.
 - Se vor analiza strategiile implementate și factorii care au contribuit la succes.
 - Se vor identifica modele de bune practici ce pot fi replicate în alte contexte.

Avantaj: Oferă o înțelegere detaliată a unui context specific.

Limitare: Nu poate fi generalizat la nivel național.

2.3.3. Triangularea datelor

Pentru a crește **validitatea și fiabilitatea rezultatelor**, se vor compara datele obținute prin diferite metode:

- Datele cantitative (ex.: chestionare) vor fi corelate cu cele calitative (ex.: interviuri, focus grupuri).
- Observațiile din teren vor fi comparate cu datele oficiale și percepțiile exprimate de participanți.

2.4. Acțiuni Specifice Evidențiate în Cercetare

2.4.1. Măsuri de acompaniere pentru copiii vulnerabili

Această secțiune a cercetării se va concentra pe inițiativele care sprijină elevii în procesul educațional și reduc obstacolele ce împiedică participarea la școală.

- **Obiective:**
 - Identificarea factorilor care împiedică frecventarea școlii și efectuarea temelor.
 - Evaluarea impactului programelor de sprijin educațional asupra participării școlare.
- **Metode de cercetare:**
 - Chestionare aplicate elevilor și părinților pentru a analiza dificultățile legate de participarea la școală.
 - Interviuri cu profesori și educatori pentru a identifica bune practici în sprijinirea copiilor vulnerabili.
 - Observație directă în școli care implementează măsuri de acompaniere (programe afterschool, sprijin individualizat).

2.4.2. Programe de informare și educație parentală

Această parte a cercetării va analiza impactul programelor de conștientizare asupra părinților copiilor din comunități vulnerabile.

- **Obiective:**
 - Evaluarea gradului de informare a părinților despre importanța educației.
 - Identificarea nevoilor specifice ale părinților în materie de educație parentală.
- **Metode de cercetare:**
 - Interviuri cu părinți din comunități marginalizate pentru a analiza percepția lor asupra educației.
 - Chestionare aplicate părinților pentru a evalua eficiența programelor de consiliere.
 - Analiza impactului campaniilor de conștientizare derulate de ONG-uri și instituții de învățământ.

2.4.3. Acces la servicii de educație culturală și artistică

Această secțiune a cercetării va examina în ce măsură copiii din comunități dezavantajate au acces la activități culturale și artistice.

- **Obiective:**

- Analiza barierelor care împiedică participarea copiilor din mediul rural și mic-urban la activități culturale.
- Identificarea impactului accesului la educație culturală asupra dezvoltării copiilor.
- **Metode de cercetare:**
 - Focus grupuri cu copii și părinți pentru a identifica nevoile și preferințele legate de activitățile culturale.
 - Interviuuri cu profesori și specialiști în educație culturală pentru a evalua impactul programelor existente.
 - Observație în școlile și centrele comunitare care organizează activități culturale pentru copiii vulnerabili.

2.4.4. Programe de mentorat pentru copiii în risc de abandon școlar

Se va analiza eficiența programelor de mentorat furnizate de membri ai comunității romă și impactul acestora asupra motivației școlare a copiilor.

- **Obiective:**
 - Evaluarea rolului mentorilor în sprijinirea elevilor romi aflați în risc de abandon.
 - Analiza modelelor de succes oferite de mentori și impactul acestora asupra aspirațiilor educaționale ale elevilor.
- **Metode de cercetare:**
 - Interviuuri cu mentori (liceeni romi, studenți, cadre didactice romă) pentru a identifica strategiile lor de sprijin.
 - Chestionare aplicate elevilor implicați în programe de mentorat pentru a analiza percepția lor asupra acestui sprijin.
 - Studiu de caz asupra unor inițiative de mentorat de succes.

2.4.5. Programe de mentorat didactic în comunitățile vulnerabile

Această parte a cercetării va evalua în ce măsură mentoratul didactic poate îmbunătăți competențele profesorilor și calitatea educației în școlile cu populație majoritar romă.

- **Obiective:**
 - Analiza modului în care profesorii pot fi sprijiniți prin mentorat pentru a îmbunătăți metodele de predare în comunitățile vulnerabile.
 - Evaluarea impactului rețelelor de sprijin pentru profesorii care lucrează cu elevi romi.
- **Metode de cercetare:**
 - Interviuuri cu profesori din școli cu populație vulnerabilă pentru a înțelege provocările didactice.
 - Focus grupuri cu cadre didactice implicate în programe de mentorat.
 - Studiarea unor exemple de bune practici în mentoratul didactic.

2.4.6. Programe de sprijin individualizat pentru copiii expuși riscului de abandon școlar

Această secțiune va investiga măsurile specifice de sprijin adaptate nevoilor elevilor romi, în special ale fetelor romă.

- **Obiective:**
 - Analiza nevoilor specifice fetelor romă și a barierelor culturale care le împiedică să continue școala.
 - Identificarea măsurilor eficiente pentru prevenirea abandonului școlar.
- **Metode de cercetare:**
 - Interviuuri cu eleve romă și părinții acestora pentru a înțelege provocările specifice.
 - Chestionare pentru cadre didactice pentru a evalua impactul programelor de sprijin asupra fetelor romă.
 - Observație în școli unde sunt implementate programe de sprijin (de exemplu, distribuirea produselor de igienă pentru fete).

2.5. Eșantion și Criterii de Selecție

- **Elevi** din comunități vulnerabile (clasele I-XII) din localitățile cu pondere semnificativă de romi din județul Neamț (vezi baza de date SIR)
- **Părinți** din comunități marginalizate.
- **Cadre didactice și mentori** implicați în programele de sprijin.
- **Reprezentanți ai ONG-urilor și autorităților** din domeniul educației.

2.6. Metode de Cercetare

Cercetarea a folosit o abordare **mix-methods**, combinând metode cantitative și calitative pentru a obține o imagine detaliată asupra măsurilor de sprijin educațional și a impactului acestora.

2.6.1. Metode cantitative

Aceste metode au furnizat date măsurabile și comparabile privind accesul și participarea copiilor din comunități marginalizate incluse în programul de cercetare la educație.

2.6.1.1. Chestionare aplicate elevilor și părinților

- Scop: Evaluarea percepției elevilor și părinților despre dificultățile întâmpinate în accesarea educației și despre impactul programelor de sprijin.
- Eșantion:
 - Elevi din școli cu populație vulnerabilă (inclusiv elevi romi).
 - Părinți din comunități marginalizate.
- Tipuri de întrebări:
 - Frecvența absențelor și motivele acestora.
 - Obstacole în efectuarea temelor (lipsa resurselor, sprijinului).
 - Gradul de conștientizare a părinților privind importanța educației.
 - Implicarea părinților în activitățile școlare ale copiilor.

2.6.1.2. Analiza datelor statistice existente

- Au fost analizate date de la Ministerul Educației, INS, Eurostat, ONG-uri și școli privind:
 - Rata abandonului școlar în rândul copiilor romi și din comunități marginalizate.
 - Participarea la programele de mentorat și afterschool.
 - Evoluția rezultatelor școlare în urma implementării programelor de sprijin.

2.6.1.3. Experiment sau studiu de impact (dacă există date disponibile)

- Compararea rezultatelor școlare și a ratei de frecvență înainte și după implementarea unor programe de sprijin (ex.: afterschool, mentorat).
- Selecția unor școli cu și fără programe de sprijin pentru a compara eficiența intervențiilor.

2.6.2. Metode calitative

Aceste metode au ajutat la înțelegerea profundă a barierelor și a impactului măsurilor de sprijin asupra comunităților vulnerabile.

2.6.2.1. Interviu semi-structurat

Se vor realiza interviuri cu:

- **Elevi romi și din alte grupuri vulnerabile** → pentru a înțelege dificultățile lor educaționale și impactul programelor de sprijin.
- **Părinți** → pentru a evalua percepția asupra educației și obstacolele în susținerea copiilor.
- **Profesori și directori** → pentru a identifica bune practici și provocări în implementarea măsurilor de sprijin.
- **Mentori romi** (studenți, profesioniști, cadre didactice romi) → pentru a analiza impactul programelor de mentorat asupra elevilor romi.

2.6.2.2. Focus grupuri

Se vor organiza sesiuni de discuții cu:

- **Elevi** → pentru a identifica nevoile lor educaționale și experiențele din cadrul programelor de sprijin.
- **Părinți** → pentru a înțelege cum pot fi mai bine implicați în educația copiilor.
- **Profesori** → pentru a discuta dificultăți și soluții pentru educația incluzivă.

2.6.2.3. Observație directă în școli și comunități

- Se vor documenta interacțiunile dintre elevi, profesori, mentori și părinți în cadrul programelor educaționale.
- Se va observa gradul de integrare al copiilor romi în activitățile școlare și extracurriculare.

6.2.4. Studiu de caz

- Se vor analiza exemple de bune practici din școli unde au fost implementate măsuri eficiente pentru sprijinirea copiilor vulnerabili.
- Se vor evidenția factori care contribuie la succesul acestor inițiative.

2.6.3. Triangularea datelor

Se vor compara și corela rezultatele obținute prin metodele cantitative și calitative pentru a asigura validitatea și relevanța concluziilor cercetării.

2.7. Considerații Etice

- Consimțământ informat și protecția datelor participanților.
- Evitarea oricărei forme de discriminare sau stigmatizare.

2.8. Rezultate Așteptate

2.8.1. Identificare soluții pentru creșterea accesului și a participării copiilor din comunități vulnerabile la educație, cu următorii indicatori:

- Scăderea ratei absenteismului și a abandonului școlar în rândul copiilor romi și al altor grupuri vulnerabile.
- Creșterea numărului de copii din comunități marginalizate care finalizează învățământul obligatoriu.
- Extinderea programelor afterschool și a sprijinului educațional personalizat pentru copiii vulnerabili.

2.8.2. Identificare soluții pentru creșterea gradului de conștientizare a părinților cu privire la importanța educației, cu următorii indicatori:

- Îmbunătățirea atitudinii părinților față de educație, în special în comunitățile romi, prin participarea activă la sesiuni de consiliere și informare.
- Creșterea numărului de părinți implicați în activitățile școlare ale copiilor lor.
- Dezvoltarea unor rețele de sprijin pentru părinți, bazate pe modele de succes din comunități similare.

2.8.3. Identificare de soluții pentru îmbunătățirea accesului la activități culturale și extracurriculare, cu următorii indicatori:

- Creșterea numărului de copii romi și din comunități marginalizate care participă la activități culturale și artistice.
- Crearea unor programe educaționale care să valorifice cultura și tradițiile romi pentru o mai bună integrare a copiilor romi în sistemul de învățământ.
- Dezvoltarea unor centre educaționale comunitare în mediul rural și mic-urban.

2.8.4. Evaluarea impactului programelor de mentorat, cu următorii indicatori:

- Îmbunătățirea motivației școlare a copiilor prin modele de succes furnizate de mentori din comunitatea romă.

- Creșterea numărului de liceeni și studenți romi care devin mentori pentru elevii mai mici, consolidând astfel un model de sprijin comunitar sustenabil.
- Creșterea aspirațiilor educaționale și profesionale ale copiilor din comunități marginalizate.

2.8.5. Identificarea de soluții pentru îmbunătățirea metodelor de predare și sprijin pentru cadrele didactice

- Dezvoltarea de metode educaționale mai incluzive, adaptate nevoilor copiilor din grupuri vulnerabile.
- Creșterea nivelului de pregătire a cadrelor didactice în lucrul cu elevii romi și cu cei din comunități marginalizate.
- Crearea unor rețele de mentorat didactic între profesori cu experiență și cadrele didactice din comunitățile vulnerabile.

2.8.6. Identificarea cauzelor care cresc riscul de abandon școlar în rândul fetelor rome

- Creșterea participării fetelor rome la școală prin programe de sprijin personalizat (educație pentru sănătate, distribuirea de produse de igienă, consiliere specifică).
- Scăderea numărului de căsătorii timpurii prin conștientizarea importanței educației și oferirea de alternative educaționale și profesionale.
- Creșterea numărului de fete rome care finalizează învățământul gimnazial și liceal.

2.8.7. Identificarea de propuneri concrete pentru politici educaționale mai incluzive

- Identificarea unor modele de succes care pot fi extinse la nivel național.
- Formularea unor recomandări de politici publice bazate pe datele colectate.
- Creșterea colaborării dintre școli, ONG-uri și autoritățile locale pentru a sprijini educația copiilor vulnerabili.

3. INTERPRETAREA REZULTATELOR

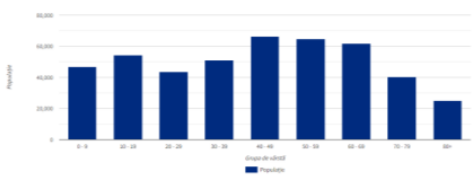
3.1. Context general

Prezentare generala judetului Neamț¹

Județul Neamț este un județ situat în regiunea Moldova, partea de nord-est a României, având ca reședință de județ municipiul Piatra Neamț. Conform recensământului realizat la nivel național în 2022, populația județului Neamț este de 454,203 de locuitori. Față de recensământul din 2011, populația județului Neamț a scăzut cu 16,563 locuitori, ceea ce reprezintă o scădere de 3.52% a numărului de locuitori. Având o suprafață de 5.896 km pătrați, județul Neamț reprezintă 2,5% din teritoriul României. Județul are un total de 81 de localități, dintre care 2 municipii (Piatra Neamț și Roman), 3 orașe (Târgu Neamț, Bicăz și Roznov), 78 de comune și 347 sate. Dintre cele 41 județe din România, Județul Neamț se situează pe locul 16 în clasamentul județelor după numărul de locuitori.

Populație Județul Neamț - Grupe de Vârstă²

Grupa de vârstă -	Populație -	Procent -
0 - 9 ani	46,866	10.32%
10 - 19 ani	54,329	11.96%
20 - 29 ani	43,566	9.59%
30 - 39 ani	51,170	11.27%
40 - 49 ani	66,310	14.60%
50 - 59 ani	64,756	14.26%
60 - 69 ani	61,839	13.61%
70 - 79 ani	40,394	8.89%
80+ ani	24,973	5.50%

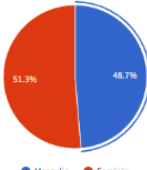
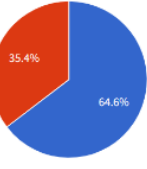
În Județul Neamț, conform recensământului populației din 2021, populația totală numără 454203 de locuitori. Dintre aceștia, grupa de vârstă cu cea mai mare populație este cea cuprinsă între 40 - 49 de ani, în care se regăsesc 66,310 de persoane, ceea ce reprezintă aproximativ 14.60% din totalul populației. Pe de altă parte, grupa de vârstă cu cei mai puțini rezidenți este cea cu vârsta 80+ ani, cu 24,973 de persoane, adică 5.50% din întreaga populație a județului Neamț. Este interesant să observăm că intervalul de vârstă cuprins între 0 și 49 de ani reprezintă 57.74% (vs. 60%, media pe toată țara). În același timp, intervalul de vârstă 50 - 80+ ani constituie 42.26% din populație, (vs. 40%, media pe țară). Acest fapt indică o populație cu o vârstă medie mai înaintată decât media națională. Conform ultimului recensământ INS, numărul total de copii și tineri cu vârsta cuprinsă între 0-19 ani este de 101195 persoane din care 46866 copii 0-9 ani și 54329 copii și tineri 10-19 ani. De asemenea, trebuie menționat că grupa de vârstă 0 - 9 ani se situează la un nivel mai scăzut decât media la nivel național, reprezentând 10.32% din populație. Acest procent este mai mic decât media națională de 10.4%.

Analizarea distribuției pe grupe de vârstă în Județul Neamț este de o importanță fundamentală pentru adaptarea serviciilor publice la schimbările în nevoile locuitorilor. Spre exemplu, o proporție semnificativă de copii și tineri poate implica necesitatea unor investiții mai mari în infrastructură educațională, cum ar fi școli, licee și universități, precum și în crearea de oportunități de angajare pentru absolvenți.

Populație Județul Neamț - Distribuție după Gen și după mediul de rezidență

¹ https://ro.wikipedia.org/wiki/Jude%C8%9Bul_Neam%C8%9B

² <https://populatia.ro/populatie-judetul-neamt/>

 ● Masculin ● Feminin	Conform recensământului realizat la nivel național în 2021, populația județului Neamț este compusă din 221,112 persoane de sex masculin reprezentând 48.68% din totalul populației și 233,091 persoane de sex feminin, ce reprezintă 51.32% din totalul locuitorilor.
 ● Rural ● Urban	În județul Neamț, 160,591 de persoane locuiesc în mediul urban, reprezentând 35.36% din populația județului Neamț, în timp ce 293,612 persoane locuiesc în mediul rural (64.64%). La nivel național 52.16% din populație locuiește în mediul urban, în timp ce populația din mediul rural reprezintă 47.83%.

Populație Județul Neamț – Etnii

Etnie	Populație	Procent	La nivel județean, diversitatea etnică este reprezentată în mod remarcabil. Mai jos sunt prezentate principalele etnii, împreună cu numărul de membri și procentul pe care îl reprezintă în populație: Români: 391,640.00 membri (86.23% din populația totală) - Romi: 5,761.00 membri (1.27% din populația totală)³ - Maghiari: 138.00 membri (0.03% din populația totală)
Români	391,640	86.23%	
Informatie indisponibila	56,028	12.34%	
Romi	5,761	1.27%	
Maghiari	138	0.03%	
Rusi-Lipoveni	136	0.03%	
Italiani	119	0.03%	
Alta etnie	116	0.03%	
Armeni	54	0.01%	
Ucraineni	46	0.01%	
Germani	46	0.01%	
Turci	31	0.01%	
Greci	31	0.01%	
Evrei	29	0.01%	
Polonezi	7	0.00%	
Slovaci	4	0.00%	
Bulgari	3	0.00%	

Populație Județul Neamț – Copii si tineri sfarsitul anului 2022

Grupe de varsta	Total	Urban	Rural
0-4 ani	21439	7660	13779
5-9 ani	25256	8620	16636
10-14 ani	27262	9381	17881
15-19 ani	27085	8743	18342
Total	101042	34404	66638

Documentele de specialitate si statisticile oficiale scot in evidenta faptul ca, in judetul Neamt, copii si tinerii dependenti sunt in risc crescut de saracie, comparativ cu media nationala. Comparativ cu media nationala (27,0) pentru copii 0-19 ani, inregistrata in 2022, la nivelul judetului Neamt pentru aceiasi perioada este inregistrata valoarea de 29,6, valoare ce scoate in evidenta necesitatea de a interveni si de a implementa o serie de masuri care sa vina in sprijinul copiilor si tinerilor din judetul Neamt necesare combaterii riscului de excluziune socială, promovării incluziunii sociale și creșterii calității vieții⁴.

³ Numarul romilor este mult mai mare comparativ cu datele oficiale. Reprezentatul BJR Neamt, mentioneaza ca la nivel județean populatia de etnie roma reprezinta cca 15% din total populatie, cu un procent foarte mare de copii si tineri pana in 18 ani.

⁴ INS-Directia Nationala de Statistica Neamt, Anuarul statistic al judetului Neamt-2023, pag 99

Pentru a identifica comunitățile vulnerabile cele mai expuse riscului abandonului școlar și parasilor timpuri a școlii din județul Neamț, echipa de cercetare a elaborat o metodologie structurată ca intersecție a două dimensiuni, anume:

- Indicele de risc comunitar elaborat după modelul UNICEF;
- Existența unei zone rurale marginalizate pe raza comunei (conform Atlasului zonelor rurale marginalizate elaborat de Banca Mondială în 2015).

Indicele de risc comunitar (IRC) este un indice compozit construit folosind următorii șapte indicatori:

1. Numărul de copii (0-17 ani) cu domiciliul în localitate (date INS)
2. Tip de localitate (urban/rural)
3. Ponderea copiilor din totalul populației localității (date INS- anuarul statistic 2022)
4. Riscul sărăciei relative (AROPE) (date INS pentru 2022- anuarul statistic, la nivel de macroregiuni)
5. Ponderea beneficiarilor de VMG în totalul populației (date INS pentru 2022- anuarul statistic, la nivel de județ)
6. Rata șomajului înregistrat (date INS pentru 2022- anuarul statistic, la nivel de județ)
7. Rata abandonului școlar (date INS pentru 2022- anuarul statistic, la nivel de județ)

În baza IRC, din numărul total de 78 de comune din județul Neamț, 32 % au un risc comunitar scăzut, 49% au risc mediu, iar 19 % au un risc ridicat. Un IRC ridicat indică o nevoie disproporționat de mare de dezvoltare a serviciilor sociale și educaționale în comuna respectivă.

Localitățile din județul Neamț incluse în Harta zonelor albe de servicii esențiale pentru prevenirea excluziunii sociale a copiilor și separării copilului de familie (risc ridicat- necesitate intervenție urgentă)

Zonele albe de servicii esențiale pentru prevenirea separării copilului de familie sunt reprezentate de acele comunități care nu au nici centre de zi și nici un specialist de tipul: asistent social, tehnician de asistență socială, AMC, mediator sanitar, mediator școlar sau consilier școlar.

Localitate ⁵	Numar copii 0-9 ani ⁶	Numar copii 10-19 ani ⁷
Comuna Piatra Soimului	736	824
Comuna Petricani	778	859
Comuna Baltatești	303	412
Comuna Agapia	286	360
Comuna Grinties	158	204
Comuna Tibucani	360	394
Comuna Razboieni	156	193
Comuna Urecheni	357	496
Comuna Doljestei	706	885
Comuna Poienari	154	184
Comuna Trifesti	423	483
Comuna Secuieni	269	274
Comuna Români	316	416
Total	5099	6130

⁵ Banca Mondială, studiu « Cartografierea nevoilor, a serviciilor și infrastructurii disponibile pentru copiii expuși riscului de separare de familie, în special în comunitățile vulnerabile », iulie 2022, pag.25

⁶ <https://populatia.ro/populatie-comuna-ruginoasa-judetul-neamt/>

⁷ Idem

Insa, pe langa aceste localitati rurale mentionate de expertii Bancii Mondiale ca fiind prioritare pentru a se interveni in beneficiul copiilor si tinerilor vulnerabili, autoritatile judetene (Consiliul Judetean si Institutia Prefectului Judetului Neamt) au inclus in strategia de dezvoltare judeteană si alte localitati urbane si rurale care se confrunta cu un risc ridicat de excluziune sociala si care au fost luate in calcul atunci cand am cules datele cu privire la fenomenul abandonului scolar.

Daca analizam in comparatie cu datele statistice oficiale inregistrate la nivelul judetului Neamt, constatam ca un procent de 10,87% (5099 copii din total de 46866) dintre copii cu varstele cuprinse 0-9 ani si 11,28% (6130 copii din total de 54329) dintre copii si tinerii cu varstele cuprinse intre 10-19 ani, sunt in risc major de excluziune sociala datorita lipsei totale a serviciilor comunitare esențiale pentru sprijinirea acestora.

Analiza situațiilor de risc și a nevoilor neacoperite confirmă vulnerabilitatea comunitatilor rurale si in mod deosebit a comunitatilor roma. In toate tipurile de comune, există o pondere de 6-7 % dintre copii care necesită o atenție deosebită, căci sunt la risc ridicat de excluziune sociala si separare de familie (cumulează peste 10 riscuri/nevoi neacoperite). Acești copii aparțin de 4-6 % dintre familiile cu copii, la nivelul tuturor celor 78 de comune din judetul Neamt.

Riscurile și nevoile neacoperite cele mai frecvente se referă la:

- Riscurile economice: Dintre familiile cu copii din eșantionul cercetării, peste 60% sunt expuse riscului de sărăcie monetară sau extremă sau de intensitate redusă a muncii.
- Familiile în sărăcie (monetară sau extremă) care nu primesc beneficii sociale adresate sărăciei (VMG, ajutor încălzire, ajutor de urgență, cantină socială, ajutor în alimente de la UE) sunt mult mai numeroase în comunele incluse in Harta zonelor albe de servicii esențiale pentru prevenirea separării copilului de familie , care cuprind comunități mari de romi.
- Riscurile sociale referitoare la familii incomplete afectează 35 % din total familii în cele 78 de comunități vulnerabile. Familiile incomplete sunt în cea mai mare parte de tipul mamă singură cu copii, tatăl fiind, cel mai adesea, fie divorțat/separat și mutat,arestat, fie plecat la muncă în străinătate.
- Dizabilitate este prezentă în 12% dintre familiile cu copii. În 5% dintre familii există un copil cu dizabilități, iar în celelalte 7% dintre familii, copiii trăiesc alături de o mamă, un tată, o bunică, un alt adult cu dizabilități.
- Situațiile de risc privitoare la starea de sănătate a membrilor familiilor care afectează procente suficient de mari de familii cu copii pentru a impune dezvoltarea unor servicii specifice sunt: (i) Înscrierea la un medic de familie, situație de risc specifică comunităților ce includ comunități mari de romi; (ii) Accesul limitat la tratamentele, echipamentele sau servicii medicale necesare, situație de risc specifică comunităților mixte etnic și risc comunitar; (iii) Accesul limitat la dotările sanitare (infrastructură), nevoie foarte răspândită nu doar în comunele selectate, ci în întregul mediu rural din judetul Neamt. Situațiile de risc referitoare la nivelul de educație al copiilor afectează ponderi destul de mari din populația de familii cu copii și din populația de copii, din esantionul analizat. Cele mai răspândite probleme țin de accesul limitat la dotările pentru educație și la dificultățile familiilor de a susține fiecare câte trei sau mai mulți copii la grădiniță sau școală. Însă sunt destul de răspândite și situațiile de familii cu unul sau mai mulți copii cu vârstă școlară (3-17 ani) care nu frecventează cursurile unei forme de învățământ obligatoriu, precum și familiile în care unul sau mai mulți copii cu vârste între 6 și 17 ani care merg la școală, dar sunt la risc de abandon școlar. Indiferent de tipul de comună, participarea copiilor crește substanțial de la creșă la grădiniță, este cea mai bună la nivelul școlii primare, pentru ca apoi să scadă pe parcursul școlii gimnaziale și să se reducă și mai accentuat pentru tinerii de 15+ ani. Participarea la

educație a tinerilor este ceva mai bună în comunitățile locale care au servicii esențiale pentru prevenirea separării copilului de familie.

- Ponderea familiilor deprivat este semnificativ mai mare în comunele incluse în Harta zonelor albe de servicii esențiale pentru prevenirea separării copilului de familie. Dotările pentru educație care lipsesc într-o mare parte dintre gospodăriile includ: un loc special pentru copii în cadrul locuinței, cărți/jucării/jocuri, conexiune Internet și echipamentele necesare (calculator/tabletă/telefon) pentru conectare la școală/grădinița online pentru toți copiii. Se observă că deprivarea este semnificativ mai mare în rândul familiilor cu copii care sunt expuse riscului de sărăcie monetară(și, implicit, de sărăcie extremă).
- Cu privire la locuire, spațiul insuficient al locuințelor (supraaglomerare) și lipsa de conectare la utilități sunt cele mai răspândite probleme. Nesiguranța locativă este un risc întâlnit mai ales în comunele sărace ce includ și comunități de romi. Aproximativ 28 % dintre familiile cu copii din esanțon trăiesc fie în locuințe fără acte de proprietate, insalubre, neracordate la utilități, în stare avansată de degradare.

Studiile și cercetările care analizează excluderea socială în rândul copiilor și tinerilor, menționează în unanimitate faptul că abandonul școlar și părăsirea timpurie a școlii este un efect al fenomenului de excludere socială la care sunt supuși copii și tinerii în comunitățile vulnerabile.

3.2. Descrierea sistemului educațional din județul Neamț.

Conform raportului privind starea învățământului din județul Neamț, pentru anul școlar 2023-2024⁸, rețeaua școlară, în anul școlar 2023-2024, a fost constituită din 325 de unități școlare: 159 cu personalitate juridică (din care 69 în mediu urban și 90 în mediu rural) și 166 de structuri arondate (din care 36 în mediu urban și 130 în mediu rural).

În anul școlar 2023-2024, județul Neamț a menținut o rețea școlară stabilă, adaptată nevoilor comunității locale. Raportul subliniază eforturile depuse pentru modernizarea infrastructurii educaționale, inclusiv renovarea clădirilor școlare și dotarea laboratoarelor cu echipamente moderne. Aceste investiții au avut ca scop crearea unui mediu propice pentru desfășurarea actului educațional.

Calitatea procesului educațional este direct influențată de competențele cadrelor didactice. În acest sens, ISJ Neamț a organizat programe de formare continuă, menite să actualizeze cunoștințele și metodele pedagogice ale profesorilor. De asemenea, s-a pus accent pe atragerea tinerilor specialiști în sistemul educațional, pentru a asigura un suflu nou și adaptarea la cerințele actuale ale societății.

Raportul evidențiază rezultatele obținute de elevii nemțeni la examenele naționale și la diverse concursuri și olimpiade. S-a observat o creștere a ratei de promovare la examenele de Evaluare Națională și Bacalaureat, ceea ce reflectă atât eforturile elevilor, cât și pe cele ale cadrelor didactice. Participarea activă la competiții naționale și internaționale a adus județului numeroase premii și distincții, consolidând prestigiul educației nemțene.

Pentru a îmbunătăți calitatea educației și a reduce abandonul școlar, ISJ Neamț a implementat diverse programe și proiecte. Acestea au vizat, printre altele, integrarea tehnologiei în procesul de predare, sprijinirea elevilor din medii defavorizate și promovarea activităților extrașcolare. Colaborarea cu organizații non-guvernamentale și instituții internaționale a facilitat accesul la resurse și bune practici, contribuind la dezvoltarea unui sistem educațional incluziv și performant.

⁸ Disponibil la <https://www.isjneamt.ro/site/raport-asupra-starii-Invatamantului-2023-2024/>

Cu toate realizările menționate, raportul nu omite provocările cu care se confruntă sistemul educațional nemțean. Printre acestea se numără fluctuația demografică, care afectează numărul de elevi, și necesitatea adaptării curriculare la cerințele pieței muncii. Pentru a răspunde acestor provocări, ISJ Neamț propune strategii de flexibilizare a ofertei educaționale și de consolidare a parteneriatelor cu mediul economic local.

Raportul asupra stării învățământului în județul Neamț pentru anul școlar 2023-2024 reflectă un sistem în continuă adaptare și dezvoltare. Eforturile conjugate ale autorităților, cadrelor didactice, elevilor și comunității au dus la îmbunătățiri semnificative, însă atenția constantă la provocările emergente rămâne esențială pentru asigurarea unei educații de calitate pentru toți.

Raportul asupra stării învățământului din județul Neamț pentru anul școlar 2023-2024 abordează și problema abandonului școlar, însă nu oferă date din care să rezulte dimensiunea fenomenului ci se concentrează pe proiectele și acțiunile derulate în acest sens. Conform documentului, s-au desfășurat activități menite să reducă riscul de abandon școlar pentru 608 elevi pe o perioadă de trei ani, prin implementarea unui model integrat de pedagogie experiențială axat pe implicarea activă a elevilor în procesul educațional, însă nu oferă informații suplimentare care să sprijine procesul de cunoaștere a fenomenului abandonului școlar la nivel județean.

Măsuri implementate pentru reducerea abandonului școlar:

- **Planul de acțiune al ISJ Neamț:** Pentru anul școlar 2023-2024, ISJ Neamț a elaborat un plan de acțiune specific pentru prevenirea absenteismului și a abandonului școlar. Acest plan subliniază importanța monitorizării frecvenței a prezenței elevilor și colaborarea strânsă cu autoritățile locale și părinții pentru a identifica și soluționa cauzele absenteismului.
- **Proiectul ZEST4EDU:** În colaborare cu parteneri locali și internaționali, ISJ Neamț a implementat proiectul "ZEST4EDU – O nouă perspectivă în educație", finanțat prin Granturile SEE și Norvegiene 2014-2021. Obiectivul principal al proiectului este creșterea gradului de incluziune socială a elevilor și asigurarea accesului la o educație de calitate în județele Prahova și Neamț.
- **Programul Național pentru Reducerea Abandonului Școlar (PNRAS):** Acest program, parte a proiectului "România Educată", vizează reducerea abandonului școlar prin finanțarea unităților de învățământ cu risc ridicat. În județul Neamț, 21 de școli au primit finanțare în cadrul PNRAS pentru a implementa măsuri specifice de prevenire a abandonului școlar.
- **Finanțări europene pentru combaterea abandonului școlar:** În plus față de PNRAS, 23 de școli din Neamț au fost admise pentru finanțare europeană destinată limitării abandonului școlar. Aceste fonduri sunt utilizate pentru implementarea de proiecte menite să reducă părăsirea timpurie a școlii și să sprijine elevii în continuarea studiilor.
- **Mecanismul de Avertizare Timpurie în Educație (MATE):** Implementat la nivel național, MATE este un instrument informatic destinat identificării timpurii a elevilor cu risc de abandon școlar. Acesta permite intervenții rapide și eficiente pentru a preveni părăsirea timpurie a școlii.
- **Planul managerial al Inspectoratului Școlar Județean Neamț:** ISJ Neamț a elaborat un plan managerial care include strategii pentru reducerea absenteismului, abandonului școlar și părăsirii timpurii a școlii. Acest plan prevede monitorizarea activităților educaționale, organizarea de programe de prevenire și remediere, precum și implicarea comunității și a părinților în susținerea educației.

Aceste inițiative reflectă eforturile susținute ale autorităților și comunității educaționale din Neamț pentru a asigura accesul egal la educație și pentru a reduce fenomenul abandonului școlar, însă din discuțiile purtate cu liderii formali și informalii ai romilor, rata abandonului școlar și părăsirii timpurii a școlii în rândul romilor este în continuă creștere, din varii motive, iar autoritățile responsabile nu găsesc soluții pentru a reduce acest fenomen destul de îngrijorător.

3.3. Descrierea generală a situației comunităților cu romi din jud. Neamț.

Conform datelor oficiale, aproximativ 6.700 de persoane s-au declarat de etnie romă în județul Neamț. Cu toate acestea, estimările Biroului Județean pentru Romi indică o populație de circa 17.000 de romi. Comunități semnificative se regăsesc în municipiile Roman și Piatra Neamț, orașele Roznov și Bicăz, precum și în comunele Vânători-Neamț, Crăcăoani, Borca și Văleni, comunități selectate pentru a participa la programul nostru de cercetare.

Cercetarea s-a realizat în perioada Noiembrie 2024 – Februarie 2025 și s-a propus să identifice care sunt cauzele care conduc la excluziunea socială a membrilor comunităților cu romi din localitățile vizitate, implicit să identifice cauzele care determină rata crescută a abandonului școlar și părăsirii timpurii a școlii în rândul copiilor și tinerilor romi.

Metodele utilizate pentru colectarea datelor au fost:

- Chestionare aplicate elevilor și părinților pentru a analiza dificultățile legate de participarea la școală
- Interviuuri cu cadre didactice și personal cu mediatori Școlari pentru a identifica bune practici în sprijinirea copiilor vulnerabili din comunitățile cu romi.
- Interviuuri cu lideri formali și informalii ai romilor, inclusiv cu reprezentanții Biroului Județean pentru Romi din cadrul Institutiei Prefectului Județului Neamț.
- Observație directă în școli care au înregistrat (conform SIR) copii romi.

Bazat pe datele culese la nivelul localităților tinta, constatăm că la nivelul anului 2024, din coroborarea datelor oferite de autoritățile județene și locale constatăm că la numărul romilor este mult mai mare în comparative cu datele oficiale însă, având în vedere faptul că marea majoritate nu sunt vorbitori de limba romani, un număr semnificativ dintre aceștia s-au declarat romani.

În ceea ce privește structura populației copii și tineri, din datele oferite de către autoritățile locale constatăm un procent ridicat de copii 24% și tineri 32% în mediul rural comparativ cu 12% copii și 28% tineri în mediul urban. Referitor la ponderea copiilor și tinerilor romi, din datele oferite de APL și Institutia Prefectului Neamț – Biroul Județean pentru Romi constatăm că din numărul copiilor și tinerilor înregistrați la nivel local, ponderea copiilor romi în mediul rural este de 42% comparativ cu 36% în mediul urban, iar ponderea tinerilor romi în mediul rural este de 46% comparativ cu 43% în mediul urban. Dacă analizăm per ansamblu structura populației romi, constatăm că populația de etnie romă este o populație tânără, cu un număr semnificativ de copii și tineri, atât în mediul rural cât și în mediul urban.

Referitor la neamurile de romi care locuiesc în județul Neamț, din răspunsurile oferite de persoanele chestionate și din datele oferite de APL constatăm următoarea situație: romi ursari 32%, romi caldarari 18%, romi asimilați 36%, romi laitari 6%, romi gabori 4%. De menționat este faptul că un procent de 4% dintre subiecții chestionați nu știu din ce neam al romilor fac parte. O parte însemnată dintre românii din jud. Neamț sunt vorbitori de limba romani (53%) și păstrători ai portului și tradițiilor specifice romilor. Sub aspect confesional majoritatea romilor sunt ortodocși (68%) și alte culte religioase (baptiști, penticostali, adventiști, etc).

În ceea ce privește nivelul de instruire al romilor aceasta diferă în funcție de neamurile de romi din care fac parte respondenții. Conform datelor culese, rezultatul faptului că în rândul romilor care păstrează limba, portul și tradițiile/obiceiurile specifice, nivelul de instruire al respondenților se încadrează în limita nivelului de învățământ primar. Aici înregistrăm și un procent de 8% dintre respondenți care nu au participat la nici un program de instruire într-un cadru formal educațional. În rândul romilor netraditionali, media nivelului de instruire se încadrează în limita studiilor de 8 clase și liceale.

Referitor la situația veniturilor, analizând comparativ datele obținute, constatăm că în rândul romilor din localitățile țintă veniturile sunt realizate în mare parte din munca de zilier fără forme legale (38%) comparativ cu populația majoritară (22%), beneficii sociale acordate de APL (36%) comparativ cu populația majoritară (20%), salarii (7%) comparativ cu populația majoritară (32%), bani proveniți din activitate antreprenorială (2%) comparativ cu populația majoritară (12%), agricultură/cultivarea pământului și valorificarea produselor (4%) comparativ cu populația majoritară (23%), ajutor de somaj (3%) comparativ cu populația majoritară (12%). De menționat este faptul că la nivelul județului Neamț, o altă sursă de venit o reprezintă veniturile provenite din migrația forței de muncă în străinătate.

În ceea ce privește satisfacția cetățenilor cu privire la sursele de venit pe care le au, peste 71,5% dintre respondenți au menționat că veniturile realizate nu le ajung nici pentru strictul necesar. Diferența de 28,5%, în special din rândul respondenților din mediul urban, consideră că veniturile realizate le ajung doar numai pentru strictul necesar fără posibilitatea de achiziționare și alte bunuri utile traiului de zi cu zi. Ca o imagine de ansamblu, din răspunsurile primite rezultă faptul că la nivelul județului Neamț, rândul romilor există un potențial de resursă umană tânără care poate deveni o resursă importantă activă pe piața forței de muncă.

Situația actelor de identitate și actelor de proprietate este diferită, dacă analizăm în oglindă mediul urban și mediul rural. La nivel rural, autoritățile locale au raportat situații în care cetățenii, în special romii, nu au acte de identitate (32 persoane fără acte de identitate dintre care 23 persoane de etnie romă) comparativ cu mediul urban unde autoritățile menționează că nu sunt înregistrate persoane fără acte de identitate. În domeniul actelor de proprietate, în mediul rural autoritățile aproximează peste 50% dintre romii (comparativ cu 5% neromi) au locuințe proprietate însă fără a avea un act doveditor. În mediul urban, autoritățile aproximează peste 25% dintre locuințele romilor (comparativ cu 6% neromi) nu au acte de proprietate. Motivele menționate de APL în chestionar sunt: case mostenite de la părinți fără a avea un act doveditor, locuințe construite ilegal pe un teren privat sau proprietate a primăriei, lipsa autorizației de construcție, lipsa resurse financiare necesare demarării procedurilor de obținere a actelor de proprietate, dezinteresul persoanelor de a obține un astfel de act, lipsa de informare în rândul membrilor comunității cu privire la necesitatea legalizării locuințelor.

Marea majoritate a respondenților romi, în special din mediul rural (68%) locuiesc în locuințe aflate într-o zonă aflată la marginea localității, în zonă compactă cu alte familii romi, în locuințe proprietate personală/mostenite (58%), cu un nivel acceptabil din punct de vedere al stării locuinței. Se înregistrează un procent de 32% din rândul respondenților care menționează că locuiesc cu părinții. În mediul rural, situația locuirii nu se schimbă din punct de vedere al situației locuirii, în schimb 62% dintre respondenți menționează că locuiesc în comunități mixte din localitate. În ceea ce privește utilitățile gospodăriilor, observăm că în mediul rural, locuințele romilor sunt racordate doar la energie electrică (81%) și în cazuri izolate (12%) locuințele sunt racordate și la rețeaua de apă. În mediul urban locuințele romilor sunt racordate la utilități după cum urmează: apă și canalizare (28%), energie electrică (92%), rețeaua de gaz (36%). Referitor la starea locuințelor romilor, conform chestionarelor aplicate și fișelor de observație realizate de către operatorii de teren, constatăm că 18% dintre respondenți își apreciază starea locuinței ca fiind bună, 60% dintre respondenți apreciază starea locuinței ca fiind acceptabilă iar 32%

mentioneaza ca starea locuintei este rea (21%) si foarte rea (11%) necesitand interventii de consolidare. In plus, In domeniul locuirii romilor, reprezentatii APL considera ca romii au nevoie de interventie in domeniul locuirii. Numarul mare de persoane de care locuiesc in spatii insuficiente, insalubre, fara camera de baie, in comunitati compacte, afecteaza procesul de dezvoltare armonioasa a copiilor. Liderii romi considera ca sunt situatii in care romii si-au construit locuinte improvizate pe terenuri private care sunt in risc de demolare si evacuare. Fara de acesta problematica, autoritatile locale trebuie sa intervina rapid si sa identifice solutii de relocare a romilor respectand legislatia in vigoare si principiile de drepturile omului.

In ceea ce priveste evolutia situatiei lor in perioada urmatoare, 6% dintre respondentii romi au mentionat ca sunt optimisti cu privire la schimbarea situatiei lor, 10% considera ca situatia va fi la fel si 46% considera ca situatia va evolua in rau. Avem inregistrat un procent destul de ridicat (38%) dintre respondenti care nu sunt siguri cu privire la evolutia situatiei lor in perioada urmatoare sau care nu au avut un raspuns la acesta intrebare. Daca analizam indicatorul "mai bine" si indicatorul "mai rau", constatam ca la nivelul judetului Neamt, in comunitatile cu romi exista un sentiment de nesiguranta cu privire la viitor. Putem concluziona ca respondetii sunt persoane de etnie roma realiste, care se confrunta cu un grad ridicat de saracie datorat nivelului minim de educatie, locuiesc in mediul rural, cu acces limitat la oportunitati de informare. O situatie asemanatoare o regasim si in randul populatiei nerome. Peste 25% dintre respondenti sunt rezervati in ceea ce priveste evolutia in bine si schimbarea situatiei in perioada urmatoare.

In ceea ce priveste procesul de rezolvare a problemelor, la modul general, respondentii au mentionat ca la nivel local acestia isi rezolva problemele cu ajutorul autoritatilor locale (52% romi si 32% neromi) sau singuri (34% respondenti rom si 38% respondenti neromi). Liderii romilor apar si ei ca liant intre autoritatatea locala si membrii comunitatii de romi, doar 8% dintre respondenti au mentionat ca liderii ii sprijina in procesul de rezolvare a problemelor. In randul neromilor constatam ca prietenii sau rudele sunt considerati un sprijin important in procesul de rezolvare a problemelor (18% dintre respondentii neromi mentioneaza ca isi rezolva problemele cu ajutorul rudelor/prietenilor).

Referitor la increderea acordata reprezentatilor autoritatii locale, respondentii au mentionat ca au incredere multa in alesii local si in institutile locale (60% romi si 68% neromi). In general, atunci cand se iau decizii la nivel local, autoritatea locala se consulta cu cetatenii (62% romi si 68% neromi au raspuns ca sunt consultanti de APL in procesul de luare a deciziilor) si din raspunsurile primite am constata ca cetatenii vor sa participe in continuare in procesul de consultare comunitara organizat de APL (90% romi si 95% neromi au raspuns ca vor sa fie consultati in procesul de luare a deciziilor).

Referitor la felul in care APL asigura protectia grupurilor vulnerabile, constatam diferente de opinie referitoare la acest item bazat pe nivelul de vulnerabilitate a respondentilor. In cazul respondentilor romi constatam ca acestia s-au declarant nemultumiti si total nemultumiti de felul in care APL gestioneaza situatia grupurilor vulnerabile (78% respondent romi) comparativ cu 52% respondenti neromi care s-au declarant multumiti si foarte multumiti de felul in care APL gestioneaza situatia grupurilor vulnerabile.

In general, atunci cand respondentii au o problema, acestia se adreseaza autoritatilor locale verbal (15% romi si 20% neromi) sau in scris (20% romi si 72% neromi). In cazul respondentilor romi constatam faptul ca acestia apeleaza foarte des la un facilitator, respectiv un lucrator comunitar/reprezentant rom in relatia cu APL (62%).

In ceea ce ce priveste procesul de relationare dintre romi si populatia majoritara din raspunsurile primite constatam ca la nivel judetean exista o relatie usor tensionata de convietuire inasa care nu inregistreaza conflicte majore. Din discutiile purtate cu reprezentatii autoritatilor locale constatam ca este nevoie de implementarea

de actiuni de cunoastere care sa contribuie la imbunatatirea relatiilor de convietuire intre cetatenii romi si neromi, evitand astfel riscul aparitiei unui conflict interetnic care sa afecteze dinamica sociala la nivel judetean.

In ceea ce priveste inscrierea copiilor de varsta scolara in sistemul de invatamant, constatam ca in randul romilor din judetul Neamt regasim un procent de 18% dintre respondentii romi care au mentionat ca au copii de varsta scolara care nu sunt inscrisi in sistemul de invatamant. Aceiasi situatie o regasim si la abandonul scolar unde un procent de 23% dintre respondentii romi (comparativ cu 3% neromi) au mentionat ca au copii care au abandonat scoala. Principalele motive invocate de respondentii romi si neromi cu privire la abandonul scolar si neinscrierea in sistemul de invatamant sunt: lipsa resurse lor financiare (77% romi si 86% neromi) si dezinteresul parintilor (13% romi si 9% neromi).

In ceea ce priveste parerea respondentilor despre educatie in general, parerile sunt impartite, respectiv in functie de nivelul socio-economic al respondentului. Respondentii din randul majoritatilor sunt constienti de faptul ca educatia este un criteriu important pentru a reusi in viata (68% neromi comparativ cu 33% romi au mentionat ca "educatia este cea mai de pret avere"). In randul respondentilor romi regasim insa o atitudine diferita fata de educatie. Marea majoritate a respondentilor romi au mentionat ca "scoala nu iti da de mancare" (12% romi comparativ cu 2% neromi) si ca nu au incredere in sistemul de educatie.

Cu privire la tratamentul diferentiat in scoala, marea majoritate a respondentilor romi au mentionat ca se fac diferente intre elevi (68%) comparativ cu raspunsurile populatiei majoritare care mentioneaza in proportie de 98% ca nu se fac diferente intre copii.

O situatie deosebita o intalnim la intrebarea cu privire la participarea parintilor la sedintele cu parintii organizate la scoala. Din raspunsurile primite constatam ca parintii neromi sunt mult mai activi in relatia cu scoala (78% neromi comparative cu 36% romi participa la sedintele cu parintii). Din raspunsurile primite constatam ca 62% dintre respondentii romi (comparativ cu 21% neromi) nu participa deloc la sedintele cu parintii din urmatoarele motive: Lipsa timpului/concentrarea pe identificarea resurselor financiare (52% romi si 93% neromi), nu considera important participarea la sedinte (22% romi comparative cu 5% neromi), nu au o relatie buna cu profesorii (5% romi) si nu inteleg rostul intalnirilor (16% romi).

In ceea ce priveste pregatirea necesara ocuparii unui loc de munca pe piata locala a fortei de munca, 74% dintre respondentii neromi au mentionat ca au pregatirea necesara ocuparii unui loc de munca comparativ cu 67% dintre respondentii romi care au mentionat ca nu au pregatirea necesara. Avand in vedere lipsa pregatirii profesionale in randul romilor pentru a ocupa un loc de munca la nivel local, 65% dintre respondentii romi au mentionat ca sunt dispusi sa participe la cursuri de formare, comparativ cu 68% respondenti neromi care au mentionat ca nu sunt dispusi sa participe la cursuri de formare in meserii solicitate pe piata de munca.

Referitor la nivelul de studii solicitate pentru participarea la un curs de formare in domeniilor solicitate pe piata fortei de munca locale, 42% dintre respondentii neromi (comparativ cu 12% romi) au mentionat ca au studiile necesare comparativ cu 85% respondenti romi care au mentionat ca pregatirea necesara pentru a ocupa un loc de munca la nive local si nici studiile necesare participarii la un curs de formare. Pornind de la acesta situatie, 92% dintre respondentii romi si 68% dintre respondentii neromi au mentionat ca doresc sa participe la programe de continuare a studiilor, inclusiv programe a doua sansa, constientizand importanta studiilor pentru participarea pe piata fortei de munca. Principalele motive care impiedica respondentii sa participe la programe de continuare a studiilor sunt: varsta inaintata (52% romi si 35% neromi), lipsa resurselor pentru familie/saracia (23% romi si 17% neromi), necesitatea de a lucra, inclusive munca de zilier (21% romi si 24% neromi), sunt incadrati in campul muncii (2% romi si 21% neromi).

Marea majoritate a respondentilor sunt inscrisi pe listele medicilor de familie (78% romi si 82% neromi). Pentru respondentii care au mentionat ca nu au medic de familie, principalele motive invocate sunt: lipsa asigurarilor de sanatate (36% romi si 26% neromi), nu cunosteau procedura de inscriere pe listele medicilor de familie (24% romi si 35% neromi). In acelasi timp, constatam ca lipsa inscrierii pe listele medicilor de familie este si un rezultat cauzat de neglijenta respondentilor, respectiv: nu am avut nevoie de medic pana acum si de aceea nu am mers la medic (12% romi si 22% neromi), am neglijat/nu m-a interesat (15% romi si 7% neromi) si migratia fortei de munca in strainatate/calatorii in strainatate (13% romi si 10% neromi).

In ceea ce priveste perceptia respondentilor cu privire la starea lor de sanatate, din raspunsurile primite constatam ca intre respondentii romi si neromi exista diferente semnificative. Daca peste 52% dintre neromi isi apreciaza starea de sanatate ca fiind buna si foarte buna, la nivelul respondentilor romi constatam ca peste 50% isi apreciaza starea de sanatate ca fiind rea si foarte rea (comparativ cu 32% respondenti neromi). Din analiza acestor rezultate putem emite doua concluzii: 1) in randul neromilor perceptia este pozitiva-optimista bazat pe faptul ca neromii isi apreciaza starea de sanatate din perspectiva lipsei bolii diagnosticate; 2) in randul romilor perceptia este realista bazata simptome ale bolilor.

Referitor la aprecierea starii de sanatate in viitor, din raspunsurile primite constatam ca respondentii romi si neromi sunt mult mai realisti. Respondentii romi apreciaza ca in viitorul apropiat evolua in rau (28%) si mai rau (18%) datorita situatie socio-economice precare si lipsei educatiei pentru sanatate. In schimb, 48% dintre respondentii neromi considera ca starea lor de sanatate va fi la fel iar un procent de 39% dintre respondent considera ca starea lor de sanatate va evolua in rau (21%) si mai rau (18%).

Referitor la bolile cu care au fost diagnosticati respondentii, constatam ca un numar ridicat dintre acestia sunt diagnosticati cu boli cardiovasculare (23% romi si 18% neromi) si boli ale aparatului respirator (25% romi si 21% neromi). In lipsa unui diagnostic, un numar semnificativ dintre respondenti au mentionat ca nu sufera de nici o boala (23% romi si 18% neromi). Atunci cand au o problema de sanatate, majoritatea respondentilor mentioneaza ca se adreseaza medicului de familie (53% romi si 76% neromi). Sunt inregistrate si raspunsuri care mentioneaza ca se trateaza singuri folosind metode traditionale, cumpara medicamente de la farmacie fara o prescriptie medicala (41% romi si 20% neromi) sau se adreseaza direct unitatilor de primiri urgente.

Marea majoritate a respondentilor romi din mediul rural (88%) au mentionat ca primesc ajutor social , comparativ cu 83% neromi care au mentionat ca nu au cerut vreodata ajutor social de la primarie. In schimb un numar semnificativ dintre respondenti au primit ajutor de incalzire de la primarie (87% romi si 36% neromi). La nivelul autoritatii locale, conform raspunsurilor primite, constatam ca se practica acordarea de ajutoare de urgenta (87% romi si 85% neromi). In calitate de parinti, 89% dintre respondentii romi si 82% dintre respondentii neromi primesc alocatia lunara pentru copii, in conformitate cu legislatia in vigoare. Tot in domeniul asistentei sociale, la nivelul judetului in mediul rural nu se deruleaza programe tip cantina sociala. Lipsa fondurilor si a unui spatiu adecvat unui astfel de program a condus la aceasta situatie. Din raspunsurile primite constatam ca respondentii doresc o astfel de initiativa care sa vina in sprijinul oamenilor vulnerabili, indiferent de etnia lor. Respondentii au mentionat ca sunt o serie de persoane apartinand categoriei de persoana vulnerabila care ar putea deveni asistati social si beneficiari ai unei cantine sociale la nivel local.

In ceea ce priveste tratamentul diferentiat al romilor la serviciile publice, in general, respondentii considera ca sunt tratati diferentiat atunci cand acceseaza serviciile publice. Peste 54% dintre respondenti mentioneaza ca sunt tratati diferit atunci cand se adreseaza serviciilor oferite de primarie, 67% mentioneaza ca sunt tratati diferit atunci cand se adreseaza serviciilor medicale, 54% mentioneaza ca sunt tratati diferentiat atunci cand se

adreaseaza serviciilor de ocupare (atat de catre institutii cat si de catre angajatori) si 51% considera ca sunt tratati diferit in relatia cu sistemul de invatamant.

Inegalitatea sanselor pentru romi incepe foarte devreme in viata, printr-un acces inadecvat la educatie timpurie in cadrul familiei vulnerabile (minima socializare in familie privind comportamentul copilului aflat in diferite ipostaze sociale). Familia este supusa unei situatii socio-economice precare, ceea ce afecteaza in mod direct si ireversibil structurarea adecvata a personalitatii copiilor si procesul de integrare sociala primara a acestora.

Lipsa resurselor familiei determina probleme de acces la servicii educationale pentru copii, avand astfel efecte asupra celor doua etape de socializare a copilului (familiala si educationala), determinand lipsa integrarii normative si a celor comunicationale, cu efect tardiv asupra integrarii functionale a individului devenit adult (a treia etapa de integrare – rolul de cetatean, sot, parinte).

In ceea ce priveste lipsa modelelor din comunitatile cu romi care sa contribuie la schimbarea comportamentelor tinerilor romi, problema semnalata de catre reprezentatii autoritatilor locale, trebuie sa avem in vedere faptul ca procesul de schimbare a comportamentului romilor este un proces lung bazat mai degraba pe conceptul de incluziune culturala a romilor. In judetul Neamt regasim un numar semnificativ de romi care se considera apartinand populatiei majoritare, al caror schimbare de comportament nu se poate realiza doar pe baza unor campanii de informare organizate de catre institutiile abilitate. Este nevoie de o schimbare de mentalitate intracomunitara bazata pe capacitatea de convingere a liderilor formali si informali ai romilor, bineinteles cu participarea discreta a autoritatilor locale.

3.3.1. Problemele și prioritățile membrilor comunitatilor cu romi din jud. Neamt

Situația de locuire și acces la infrastructură a romilor este caracterizată de:

- In comunitati sarace, suprafete de locuit reduse, in general predomina casele alcatuite din maxim 3 camere cu suprafata mica construita 50-70 mp, construite din chirpici, paianta sau boltari.
- în proporție de peste 58%, respondenții declară ca locuiesc in case proprietate personala insa in peste 56% dintre cazuri se mentioneaza lipsa actelor de proprietate.
- In ceea ce priveste utilitatile gospodariilor, observam ca in mediul rural, locuintele romilor sunt racordate doar la energie electrica (81%) si in cazuri izolate (6%) locuintele sunt racordate si la rețeaua de apa.
- In mediul urban locuintele romilor sunt racordate la utilitati dupa cum urmeaza: apa si canalizare (69%), energie electrica (92%), rețeaua de gaz (42%).
- In general locuintele sunt dotate frigider (58%), TV (81%), telefon mobil (92%) si aragaz (83%). In special in mediul urban, 16% calculator, 26% masina de spalare.
- Acces sistematic mai scăzut la utilități de infrastructură.
- Drumurile/strazile din comunitatile cu romi au nevoie de astfaltare sau pietruire.
- Lipsa unei bucătării în proporție de 42%, existența unei bucătării exterioare în proporție de 36%.
- Lipsa unei băi în aproape două treimi din locuințe.
- pondere mare a locuințelor cu WC exterior casei (in marea majoritate a caselor din zona rurala).
- alimentare cu apă potabilă de la o sursă publică doar in cazul locuintelor din mediul urban.
- întârzieri la plata facturilor de întreținere și / sau electricitate pentru un procent situat între un sfert și o treime din gospodării.
- prevalența comunităților compacte la marginea localităților, cu acces mai dificil inclusiv pentru serviciile de urgență.

- Cei mai afectați de probleme în domeniul locuirii sunt cei din mediul rural, cu venituri scăzute, din comunități compacte, aflate la marginea așezărilor și cu nivel de educație sub 8 clase.
- Risc de evacuare a locatarilor construcțiilor amplasate ilegal pe teren privat sau public.

Situația de ocupare a romilor este caracterizată de:

- prezență mai mare pe piața informală a muncii (munca de zilier în agricultura de subzistență).
- un nivel scăzut al capitalului educațional în ceea ce privește cei care activează în economia informală.
- Nivel scăzut de calificări în rândul respondenților romi și necesitatea organizării de cursuri de calificare bazate pe nivelul lor de educație.
- venituri ocazionale sau sezoniere
- prezența relativ mare în sectorul primar (agricol).
- număr scăzut de pensionari, datorat muncii pe piața informală dar și structurii demografice (populație mai tânără).
- număr mare de persoane casnice, în special femei.
- vârstă mai scăzută a persoanelor casnice romi, de unde se observă potențialul de muncă nefolosit al romilor.
- lipsa programelor de calificare profesională pentru romii din piața informală de muncă.
- Cele mai afectate de problemele de ocupare sunt femeile romi, cu un nivel de educație sub 8 clase.
- Lipsa unei viziuni strategice la nivelul autorităților locale de atragere a investitorilor.
- Lipsa programelor și proiectelor în domeniul economiei sociale la nivel comunitar care să sprijine componenta de ocupare.
-

Situația romilor în ceea ce privește educația este caracterizată de:

- Lipsa resurselor financiare pentru achiziționarea de îmbrăcăminte și încălțăminte este principala cauză menționată de familiile romi pentru copiii care nu frecventează grădinița/scoala.
- Lipsa transportului copiilor din comunitate spre unitățile de învățământ este o altă problemă semnalată de respondenți și care afectează frecvența școlii.
- Lipsa unor programe de educație inclusivă care să contribuie la reducerea decalajului educațional între copii romi și neromi.
- Lipsa implicării părinților romi în procesul educațional din școală și din afara școlii.
- La nivelul localităților selectate în procesul de culegere de date constatăm că absenteismul școlar este un alt factor care afectează educația copiilor romi.
- Lipsa promovării interculturalității în unitățile de învățământ în care învață și copii romi aparținând familiilor tradiționale.
- Abandon școlar crescut în rândul copiilor și tinerilor romi, în special în mediul rural.
- Lipsa accesului copiilor romi din mediul rural la programe de educație anteprescolară și prescolară.

Situația romilor în domeniul sănătății este caracterizată de:

- Incidență mai mare a bolilor sărăciei în rândul gospodăriilor romi cu mai mult de 4 membri și fără venit: afecțiuni digestive, hepatice, dermatologice, ș.a.
- Lipsa asigurărilor de sănătate și implicit neînregistrarea pe listele medicilor de familie.
- Lipsa educației sanitare în special cu privire la programul de vaccinare și monitorizarea sarcinii

- Lipsa resurselor financiare determina respondenti sa afirme ca nu apeleaza la asistenta medicala specializata chiar daca au nevoie.
- In lipsa medicului de familie si a unui tratament medicamentos prescris, in caz de imbolnavire, marea majoritate a respondentilor au afirmat ca au incredere in sfatul farmacistilor.
- In cazuri de urgenta, cand cineva are nevoie de servicii medicale, in lipsa unui centru de permanenta la nivel local, acestia apeleaza la salvare sau direct la unitatea de primi urgente din orasele invecinate.
- Femeile rome insarcinate se inregistreaza mai tarziu la un medic specialist pentru monitorizarea sarcinii.
- Migratia persoanelor este un factor care influenteaza procesul de inscriere pe lista unui medic de familie.

Alte probleme care afecteaza membrii comunitatilor cu romi din jud. Neamt .

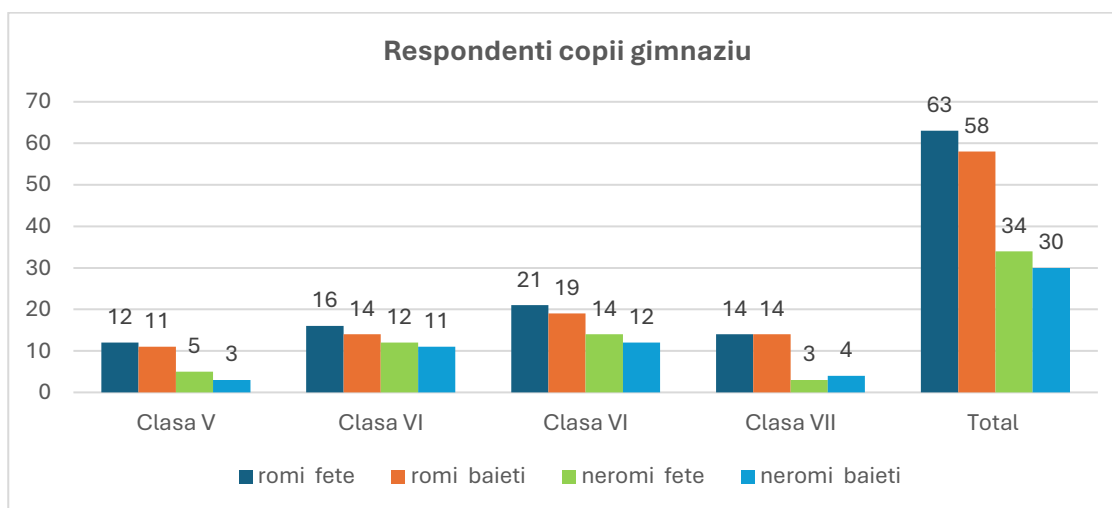
- Discriminarea cu care se confrunta multi etnici romi este o problema mentionata de toti respondentii romi. Stereotipurile si prejudecatile populatiei majoritare manifestate fata de etnicii romi poate determina pe termen lung situatii conflictuale.
- Lipsa cunoașterii în societate, la toate nivelurile și în toate grupele de vârstă, a faptelor istorice care au generat traume generaționale, tragedii umane și stigmat social, care produc și astăzi efecte negative pentru romii din jud. Neamt, prin perpetuarea stereotipurilor și prejudecăților despre minoritatea romă, conduce la ideea ca romi au nevoie acută de reconciliere cu trecutul lor istoric.

3.4. Analiza cauzelor care determina abandon scolar si parasirea timpurii a scolii.

In cadrul cercetarii au participat un numar de 121 copii romi si un numar de 64 copii neromi, din aceleasi unitati de invatamant, ciclul gimnazial 5-8, selectate din SIIR, respectiv unitati scolare din localitatea Piatra Neamt, Orasul Roznov si Comuna Cracaoani din jud. Neamt. In stabilirea esantionului s-a tinut cont de necesitatea de a asigura o participare egala la sondajul de opinie, atat din punct de vedere al genului cat si din punct de vedere al etniei.

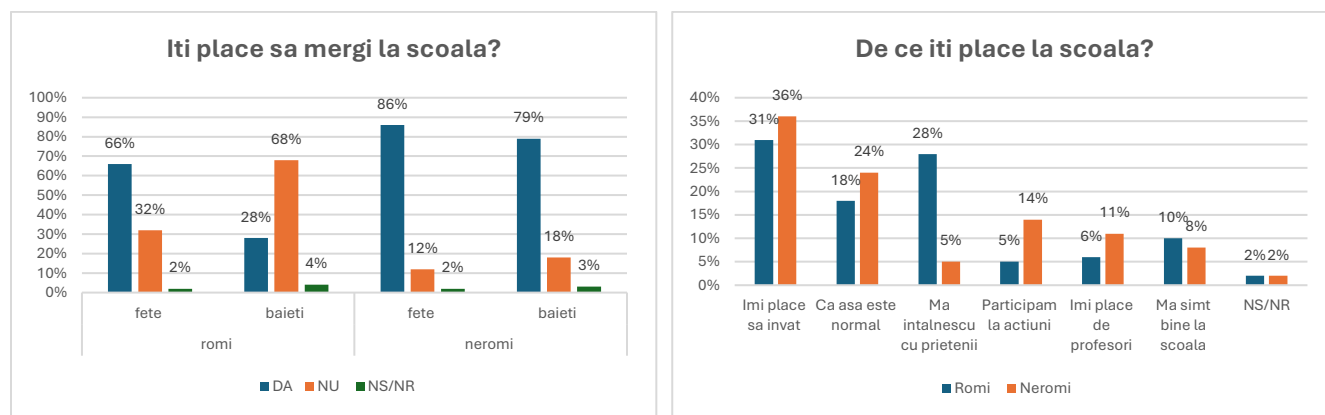
Numarul elevilor raportati in SIIR in cele trei unitati scolare selctate in proiectul de cercetare:

LICEUL TEHNOLOGIC „DIMITRIE LEONIDA”, MUNICIPIUL PIATRA-NEAMȚ	96
ȘCOALA GIMNAZIALĂ „GHEORGHE SĂVINESCU”, COMUNA CRĂCĂOANI	88
LICEUL „GH. RUSET ROZNOVANU”, ORAȘUL ROZNOV	73
Total	257

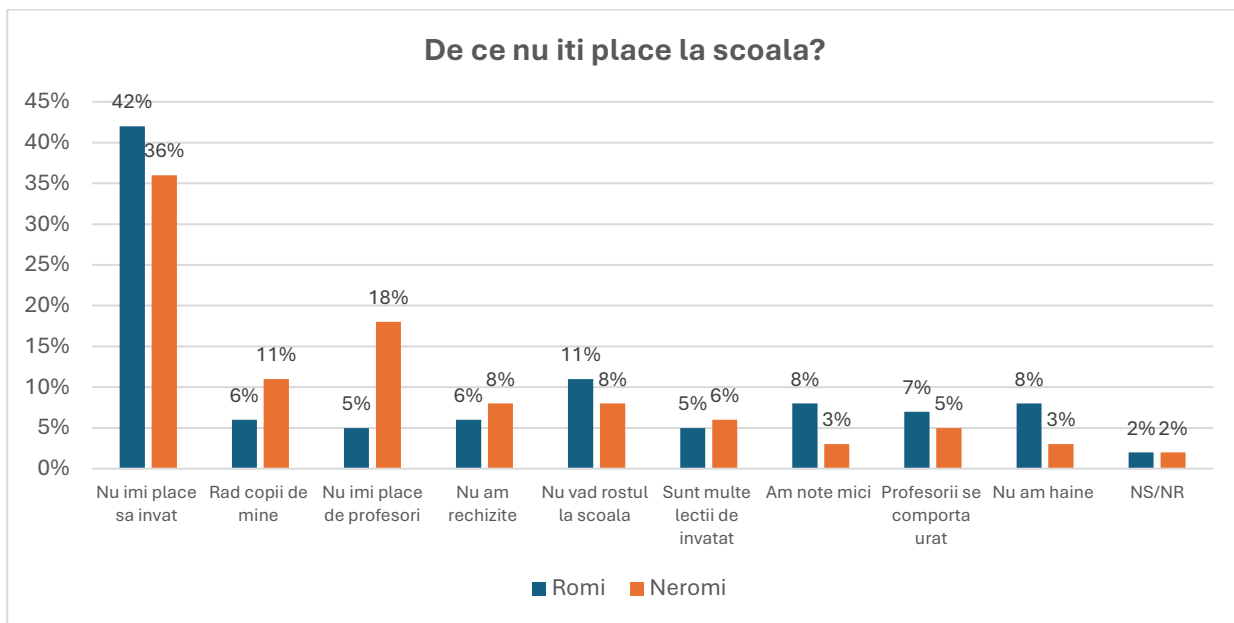
Referitor la perceptia respondentilor cu privire la educatie, atat respondentii romi cat si cei neromi, au mentionat ca educatia este importanta pentru viitorul lor insa in acelasi timp din analiza raspunsurilor constatam ca sunt diferente semnificative de perceptie data de mediul in care acestia traiesc si se dezvoltă. Din analiza raspunsurilor copiilor romi constatam ca “educatia este importanta pentru viitor” insa din discutiile purtate in cadrul focus-grupurilor constatam ca acestia nu au o perceptie privind ce inseamna viitorul. Un procent insemnat dintre respondentii romi considera ca “viitorul” inseamna “sa stiu sa scriu si sa citesc” sau “sa imi iau permisul de conducere”. Un procent foarte mic dintre copii romi, in special cei din clasa a 8-a, au mentionat ca “viitorul” inseamna sa mearga la un liceu, apoi la o facultate sau sa invete o meserie care sa ii ajute in viata. In comparatie, elevii neromi au o perceptie mult mai realista asupra a ceea ce inseamna “viitorul”, marea majoritate mentionand necesitatea de a invata pentru a merge mai departe la un liceu, la o facultate, sa aiba un loc de munca bine platit care sa ii ajute sa aiba o viata decenta.

Tot din discutiile purtate cu elevii, constatam ca nivelul de predictibilitate in ceea ce priveste dezvoltarea personala si profesionala este influentat de mediul in care elevul/copilul traieste si se dezvoltă. De exemplu, modele comportamentale de la nivelul comunitatii sau familiei le influenteaza perceptia cu privire la dezvoltarea personala si educatioala pentru ca, locuind in comunitate si interactionand doar cu o anumite categorie de persoane, cu siguranta ca acel copil se proiecteaza in viitor bazat pe ceea ce comunitatea sau familia promoveaza. Din raspunsurile copiilor romi proveniti din comunitati traditionale, pastratoare de traditii, constatam ca educatia formala oferita de institutiile de invatamant se rezuma la faptul de a stii sa citesti si sa scrii suficient ca sa poti sa iei un permis de conducere si sa poti duce mai departe afacerile familiei (acolo unde este cazul) sau sa poti contribui la bunastarea familiei, comparativ cu copii neromi care considera ca educatia formala oferita de institutiile de invatamant este un raspuns la nevoia de dezvoltare personala si profesionala pentru a avea un statut social important in societate/comunitate. Analizand in comparatie raspunsurile putem concluziona ca lipsa de modele la nivelul comunitatilor cu romi este un factor important in procesul de dezvoltare personala si educationala a viitorului adult.

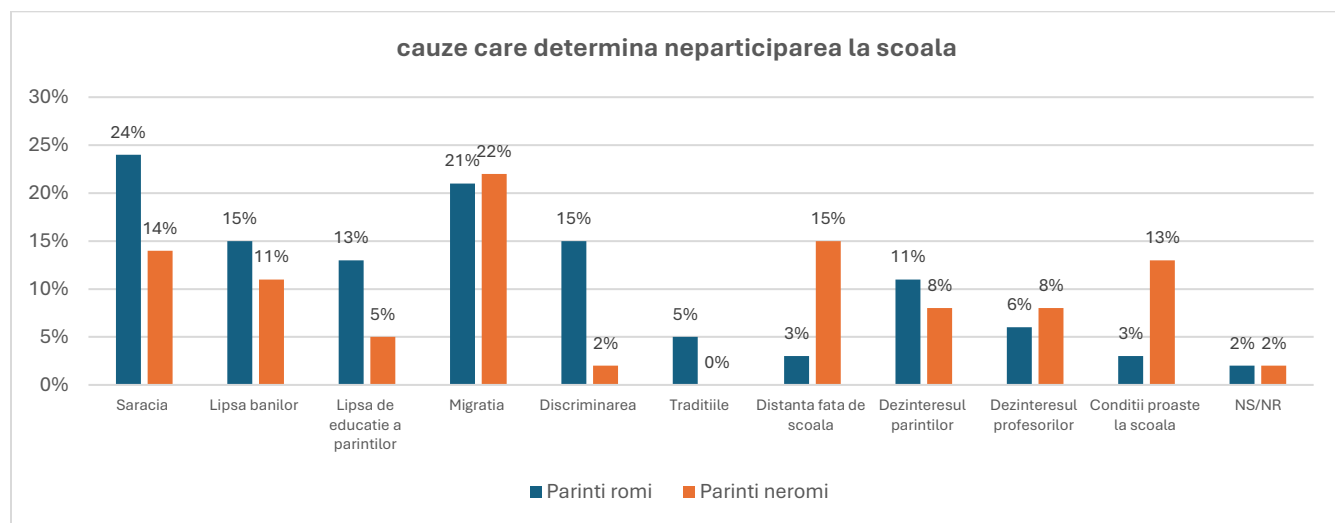

Referitor la motivatia de a merge la scoala, analizand pictogramele de mai sus, constatam ca in randul fetelor respondente nu sunt diferente semnificative. Un procent de 66% dintre respondentele rome mentioneaza ca le place sa mearga la scoala comparativ cu 86% dintre respondentele nerome. Principalele motive invocate de respondente il reprezinta faptul ca le place sa invete (31% respondenti romi si 36% respondenti neromi), ca asa este normal sa mergi la scoala (18% romi comparativ cu 24% neromi) si ca se simt bine la scoala (10% respndenti romi si 8% respondenti neromi).

Diferente semnificative privind motivatia de a merge la scoala o regasim in randul baietilor, respectiv 68% dintre baieti romi a raspuns ca nu le place la scoala comparativ cu 79% baieti neromi care au mentionat ca le place sa mearga la scoala. Din discutiile purtate cu baietii romi, constatam ca interesul lor de a merge la scoala este foarte limitat, de multe ori parintii fiind cei care ii obliga sa mearga la scoala sau faptul ca au posibilitatea sa se vada cu prietenii sau rude la scoala fiind un alt motiv care ii determina sa mearga la scoala.

Cel mai invocate motiv pentru care nu le place respondentilor sa mearga la scoala este faptul ca nu le place sa invete (42% romi si 36% neromi), urmat de raspunsul “ nu vad rostul la scoala” (11% romi si 8% neromi). Daca luam in calcul ca peste 50% dintre respondenti au mentionat ca nu le place sa invete si ca nu vad rostul la educatie, putem sa concluzionam ca lipsa motivatiei de a invata este un factor important care poate conduce la abandon scolar si parasire tipurii a scolii atat in randul romilor cat si in randul neromilor.

Referitor la barierele cu care se confrunta copii participanti la studiu pentru a participa la educatie, din raspunsurile primite de la parintii participanti la studiu constatam ca saracia si lipsa resurselor financiare/materiale sunt principale cauze care determina neparticiparea la educatie atat in randul romilor cat si in randul neromilor, urmat de migratia fortei de munca, lipsa educatiei, distanta fata de scoala si conditiile proaste de la scoala. Ce este specific respondentilor romi? Lipsa educatiei, discriminarea, dezinteresul parintilor si traditiile , reprezinta principalele bariere care determina neparticiparea copiilor la sistemul de educatie.

Copii romi participanti in programul de cercetare au mentionat ca au fost perioade cand au lipsit de la scoala mai mult timp. Cauzele principale invocate de acestia sunt: au fost plecati din tara cu parintii pentru o perioada mai mare de 3 luni (32%), parintii au plecat din tara si au ramas in grija bunicilor sau altor rude care nu i-au motivate sa mearga la scoala (23%), in special in cazul fetelor rome, au fost nevoite sa stea acasa sa aiba grija de fratii mai

mici (16%), in cazul baietilor, acestia au mentionat in proportie de 38% ca au lipsit o perioada indelungata de la scoala pentru ca a trebuit sa contribuie la bunastarea gospodariilor alaturi de adulti.

Un factor important care determina abandonul scolar in randul copiilor romi, in special in randul fetelor rome, in reprezinta factorul cultura traditional al comunitatii. In comunitatile traditionale, mariajele timpurii reprezinta un factor important care determina abandonul scolar si parasirea tipurii a scolii. Chiar daca in anumite comunitati tradidtionale din jud. Neamt, nivelul de educatie in randul fetelor rome a crescut, in continuare fenomenul mariajelor timpurii (casatorii aranjate) afecteaza procesul de dezvoltare educationala in randul fetelor rome traditionale.

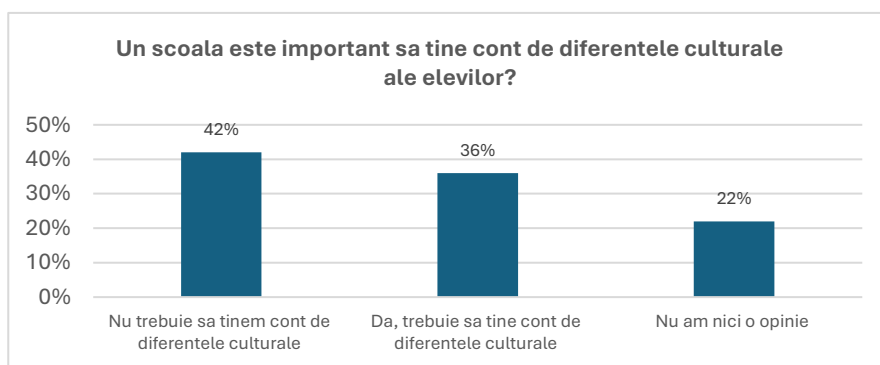
“La noi in comunitate, fetele nu prea merg la scoala. Merg la scoala pana cand fac 12-14 ani apoi intrerup scoala. De ce? Pai romii traditionali pun pret mare pe familie, pe casatorii, iar scoala de multe ori nu face bine copiilor nostrii. Cum sa lasa noi fetele sa mearga in tabere cu romanii? Cum sa plece fetele noastre de acasa? Traditia noastra spune ca fetele sa stea acasa cu familia, sa fie pregatite a devina sotii de casa, sa aiba grija de familie. Asa este la noi. Merg la scoala cat sa invete sa scrie si sa citeasca. Atat. In traditia noastra, fata este cea mai importanta fiinta care trebuie protejata. La scoala invata sa nu mai respecte traditia si asta nu este bine pentru comunitatea noastra. Noi suntem traditionali, punem pret pe familie, copii si casa.” (interviu lider rom traditional)

Daca analizam in detaliu acesta marturie constatam ca exista o discrepanta in ceea ce priveste promovarea interculturalitatii in sistemul de invatamant. Multe dintre cadrele didactice participante la programul de cercetare nu inteleg de ce trebuie sa tina cont de specificul cultural al comunitatilor locale. Marturie la acesta afirmatie o reprezinta interviurile cu liderii informali ai romilor din localitatile tinta si cadrele didactice.

“ Eu nu stiam foarte multe despre romii din localitatea noastra. Am aflat de la copii care sunt traditiile lor si cum trebuie eu sa ma comport cu ei. Nu mi-a fost usor sa inteleg ca au nevoie de o altfel de atentie, ca trebuie sa vorbim cu batranii lor si ca trebuie sa ne adaptam culturii lor. Am facut eforturi sa inteleg de ce ei abandoneaza scoala si care sunt motivele. E greu sa vii dint-o cultura in care esti invatat ca scoala este importanta pentru viata ta de adult si sa te confruntii cu situatii de abandon scolar inca de la clasa a 5-a, cu nu pentru ca elevul era slab la invatatura ci pentru ca asa cere traditia. Initial, nu puteam sa concept asa ceva. Insa, dupa ce am cunoscut comunitatea am inceput sa inteleg modul lor de trai.” (interviu, profesor, diriginte, clasa a VI-a).

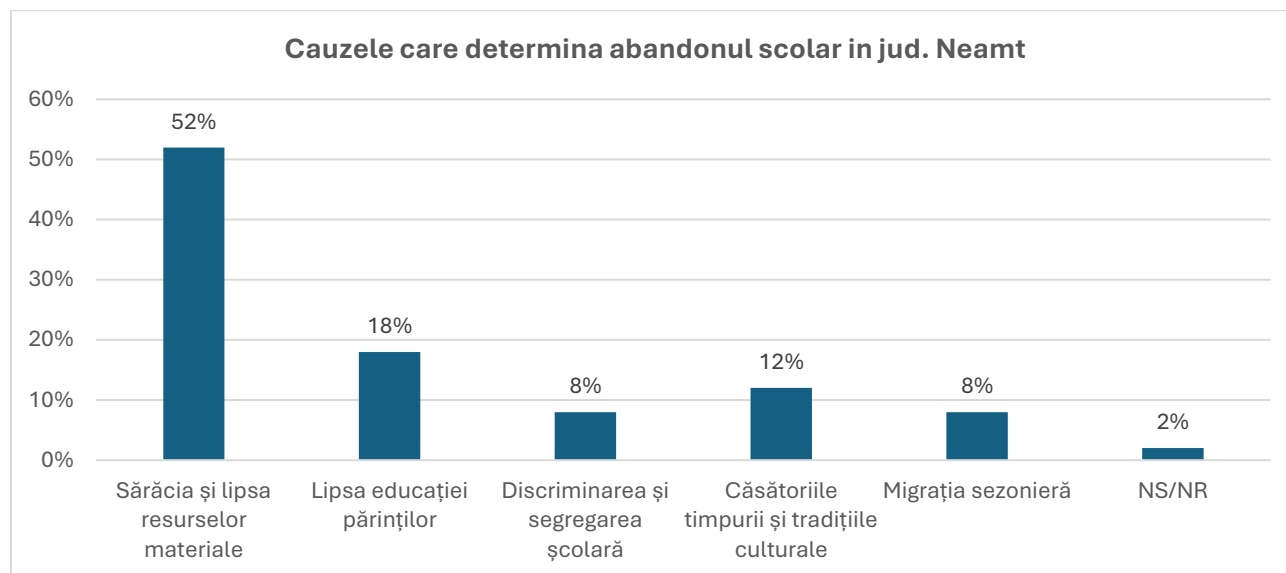
Promovarea interculturalitatii si diversitatii in scoala este in continuare un deziderat mentionat in toate documentele de politici publice. Cercetarea noastra demonstreaza ca acest obiectiv inca este un deziderat din doua considerente:

- 1- Sistemul educational nu este pregatit sa isi asume includerea in curricula de formare conceptul de diversitate si multiculturalitate.
- 2- Experienta dascalilor si instruirea lor profesionala determina o rezistenta la schimbare bazata inca pe concepetele vechi ale educatiei in care toti copii sunt la fel si trebuie sa ii tratam ca atare pentru a se dezvolta in societatea romanesca.

Daca analizam acesta pictograma constatam ca un procent semnificativ dintre cadrele didactice participante la sondaj considera ca nu trebuie sa se tina cont de diferentele culturale, in scoala toti copii fiind egali, scoala fiind pentru toti copiii. Insa avem si profesori care au mentionat ca este important ca scoala sa tina cont de diferentele culturale ale elevilor, motivand faptul ca educatia multiculturala si cunoasterea culturii din care provine elevul este unul dintre factorii cheie in procesul de dezvoltare personala si educationala a elevului.

“Pai daca eu nu inteleg din ce mediu provine elevul si care sunt valorile promovate in familia lui, comunitatea lui, clar ca nu voi putea lucra cu el si nu il voi putea motiva sa invete sa isi depaseasca conditia. Eu am invatat asta cand am inceput sa lucrez aici, cu copii romi. Pana nu am mers acasa la ei si pana nu am discutat cu parintii despre valorile lor ca si comunitate traditionala, nu am inteles de ce copii romi nu au interes fata de educatie. Asa ca, eu consider ca promovarea diversitatii etnice in scoala poate sa fie una dintre solutiile care sa conduca la reducerea abandonului scolar in randul copiilor romi.” (interviu profesor, mediul rural).

Conform datelor culese din teren din localitatile participante in programul de cercetare, la modul general cauzele care determina abandonul scolar si parasirea timpurii a scolii in randul respondentilor romi sunt:

1. Sărăcia și lipsa resurselor materiale

Multe familii rome trăiesc sub pragul sărăciei, iar educația copiilor nu este o prioritate imediată. Lipsa hainelor adecvate, a rechizitelor, a hranei suficiente și a posibilităților de transport contribuie la absenteism și, ulterior, la abandonul școlar.

2. Lipsa educației părinților

Nivelul scăzut de educație al părinților influențează atitudinea față de școală. Mulți părinți romi nu consideră educația ca fiind esențială pentru viitorul copiilor lor sau nu înțeleg importanța continuării studiilor.

3. Discriminarea și segregarea școlară

În multe școli, copiii romi sunt fie segregati în clase separate, fie izolați de restul elevilor. Această separare nu doar că reduce calitatea educației primite, dar contribuie și la o stare de demoralizare și la excludere socială.

4. Căsătoriile timpurii și tradițiile culturale

În unele comunități rome, există obiceiul căsătoriilor timpurii, ceea ce afectează în special fetele, care sunt nevoite să renunțe la educație pentru a-și asuma rolurile tradiționale de soții și mame.

5. Migrația sezonieră

Multe familii rome practică migrația sezonieră în căutarea unor locuri de muncă temporare, ceea ce afectează continuitatea educației copiilor. Absențele prelungite duc la rămânerea în urmă și, în cele din urmă, la abandon școlar.

Abandonul școlar reprezintă una dintre cele mai grave probleme sociale și educaționale cu care se confruntă comunitățile rome din jud. Neamt. Această problemă are implicații profunde asupra incluziunii sociale, oportunităților economice și dezvoltării generațiilor viitoare. Deși educația este un drept fundamental, datele arată că un procent semnificativ dintre copiii romi nu își finalizează studiile, fiind vulnerabili la excluziune socială și sărăcie.

Soluții pentru reducerea abandonului școlar

Pentru a combate acest fenomen, este necesară implementarea unor măsuri concrete, precum:

1. Sprijin financiar și logistic

- Acordarea de burse școlare și vouchere pentru rechizite.
- Asigurarea transportului gratuit către școli.
- Crearea de programe de masă caldă pentru elevi, pentru a reduce dificultățile financiare ale familiilor.

2. Educația părinților

- Organizarea de programe de conștientizare pentru părinți, care să evidențieze importanța educației.
- Angajarea de mediatori școlari din comunitățile rome pentru a facilita comunicarea între școală și familie.

3. Eliminarea segregării și combaterea discriminării

- Monitorizarea și sancționarea practicilor de segregare școlară.
- Promovarea unui climat incluziv în școli, prin educație interculturală și proiecte de integrare.

4. Sprijinirea continuării studiilor

- Dezvoltarea unor programe de mentorat pentru elevii romi.
- Crearea unor centre de afterschool pentru sprijin educațional suplimentar.
- Oferirea de oportunități pentru formare profesională și stagii de practică.

Abandonul școlar în rândul copiilor romi este o problemă complexă, care necesită soluții integrate și susținute de stat, ONG-uri și comunități locale. Doar printr-o abordare multidimensională putem asigura accesul egal la educație și crearea unui viitor mai bun pentru toți copiii. Pentru ca schimbarea să fie reală, este esențială implicarea tuturor actorilor sociali, de la autorități și cadre didactice, până la părinți și societatea civilă. Prin măsuri adecvate, putem contribui la reducerea inegalităților și la crearea unei societăți mai echitabile și incluzive.

4. CONCLUZII FINALE SI RECOMANDARI

Raportul de cercetare scoate în evidență faptul că autoritățile județene fac eforturi pentru a aborda problematica educației copiilor proveniți din medii defavorizate, implementând o serie de inițiative care au avut un impact pozitiv asupra educației.

Pograme pentru prevenirea abandonului școlar: Inspectoratul Școlar Județean Neamț a implementat măsuri pentru creșterea atractivității demersului educativ, promovarea unui sistem sănătos de valori în rândul elevilor și îmbunătățirea relației familie-școală, contribuind astfel la reducerea absenteismului și abandonului școlar.

Programe de tip "Școală după Școală" și educație remedială: Organizația "Salvați Copiii" a derulat programe menite să prevină abandonul școlar în rândul copiilor din grupuri vulnerabile. Deși nu sunt specificate județe anume, astfel de programe au avut un impact pozitiv asupra succesului școlar al copiilor, majoritatea înregistrând progrese semnificative.

Promovarea stării de bine în școli: În județul Neamț, s-au organizat ateliere interactive care au implicat atât profesori, cât și elevi, pentru o mai bună cunoaștere reciprocă și pentru crearea unui climat favorabil în școli. Aceste inițiative au contribuit la îmbunătățirea stării de bine a elevilor și profesorilor, având un impact pozitiv asupra procesului educațional.

Inspectoratul Școlar Județean (IȘJ) Neamț a implementat o serie de măsuri și strategii pentru prevenirea absenteismului și a abandonului școlar, având drept obiective creșterea atractivității procesului educațional, promovarea unui sistem sănătos de valori în rândul elevilor și îmbunătățirea relației dintre familie și școală.

Strategii și măsuri implementate:

1. **Elaborarea și implementarea unei strategii județene:** IȘJ Neamț a dezvoltat o strategie specifică pentru prevenirea absenteismului și a abandonului școlar, care include direcții de acțiune adaptate nevoilor locale.
2. **Participarea la programe naționale:** Unități școlare din județul Neamț au fost incluse în Programul Național pentru Reducerea Abandonului Școlar (PNRAS), parte a proiectului "România Educată". În cadrul acestui program, 21 de școli din județ au primit finanțări nerambursabile de până la 200.000 de euro pentru implementarea măsurilor menite să reducă abandonul școlar.
3. **Proiecte educaționale locale:** Proiectul "Fereastră către suflet" este o inițiativă derulată în județul Neamț, având ca scop sprijinirea copiilor din medii sociale defavorizate. Acest proiect urmărește prevenirea abandonului școlar prin consiliere psihopedagogică și programe de remediere.
4. **Colaborări interjudețene și internaționale:** IȘJ Neamț a colaborat cu Inspectoratul Școlar Județean Prahova și organizații non-guvernamentale, precum Asociația "Go Ahead" și Fundația "Art for Change" din Norvegia, în cadrul proiectului "Zest4Edu – O nouă perspectivă în educație". Acest proiect, finanțat prin Granturile SEE și Norvegiene 2014-2021, vizează reducerea abandonului școlar și incluziunea socială a elevilor cu cerințe educaționale speciale.
5. **Analize și studii de impact:** În cadrul proiectului "Zest4Edu", a fost realizată o analiză intitulată "Abandonul școlar, provocări și problemă – Studiu de impact și analiză de bune practici", care evaluează demersurile implementate în județele Prahova și Neamț pentru susținerea continuării studiilor, combaterea fenomenului de bullying și incluziunea socială a elevilor cu cerințe educaționale speciale.

Prin aceste inițiative, IȘJ Neamț a demonstrat un angajament constant în reducerea absenteismului și a abandonului școlar, contribuind la crearea unui mediu educațional incluziv și de calitate pentru toți elevii.

În județul Neamț, au fost implementate diverse inițiative menite să promoveze starea de bine în mediul școlar, implicând atât profesorii, cât și elevii, pentru a crea un climat educațional favorabil.

Proiectul "Lumea, Mîntea, Emoția":

Acest proiect județean a avut ca obiectiv principal dezvoltarea abilităților sociale și emoționale ale elevilor, contribuind astfel la îmbunătățirea stării lor de bine. Activitățile au inclus ateliere interactive care au facilitat o mai bună cunoaștere reciprocă între profesori și elevi, consolidând relațiile și coeziunea în cadrul comunității școlare.

Simpozionul județean "Promovarea stării de bine în mediul școlar și favorizarea coeziunii comunității școlare":

Organizat la Seminarul Teologic Ortodox "Veniamin Costachi", acest eveniment a reunit cadre didactice și specialiști în educație pentru a discuta și împărtăși bune practici privind crearea unui mediu școlar pozitiv. Scopul principal a fost identificarea și implementarea strategiilor care să contribuie la starea de bine a elevilor și profesorilor, având un impact pozitiv asupra procesului educațional.

Oferta de programe de formare continuă a Casei Corpului Didactic (CCD) Neamț:

CCD Neamț a inclus în oferta sa programe de formare axate pe promovarea rezilienței în școală și dezvoltarea competențelor cadrelor didactice în ceea ce privește crearea unui mediu educațional favorabil. Aceste programe au vizat îmbunătățirea stării de bine a profesorilor, ceea ce, implicit, influențează pozitiv și starea de bine a elevilor.

4.1. Situația actuală a participării la învățământul gimnazial

Conform bazei de date furnizată de ISJ Neamț⁹, la nivelul lunii Febrariei 2025, în Sistemul Informatic Integrat al Învățământului din România sunt înregistrați un număr de 1476 elevi aparținând etniei romilor. În realitate numărul lor este mult mai mare, reprezentatul Biroului Județean pentru Romi menționând faptul că părinții romi nu și-au dat acordul ca în SIIR copii lor să fie înregistrări ca aparținând etniei romilor din mai multe considerente.

Analiza realizată în cadrul cercetării evidențiază faptul că învățământul gimnazial reprezintă etapa educațională cu cel mai mare risc de abandon pentru copiii romi din județul Neamț.

În județul Neamț, fenomenul abandonului școlar reprezintă o provocare semnificativă, în special în mediul rural. Datele recente indică faptul că rata abandonului școlar în mediul rural este de 26% pentru anul 2020. Această situație este agravată de factori precum sărăcia, condițiile precare de trai și implicarea redusă a părinților în procesul educațional. Pentru a combate aceste probleme, 74 de școli din județul Neamț, inclusiv cele din Horia, Dulcești, Podoleni, Făurei, Icușești, Stănița, Poienari, Valea Ursului, Oniceni, Bahna, Dochia, Mărgineni, Costișa, Dragomirești, Bozieni, precum și Școala Gimnazială nr. 11, Liceul Tehnologic „Dimitrie Leonida” și Liceul Teologic Ortodox „Sf. Împărați Constantin și Elena” din Piatra-Neamț, au fost selectate pentru a primi finanțări prin Programul Național pentru Reducerea Abandonului Școlar (PNRAS). Fiecare unitate de învățământ eligibilă urmează să primească până la 200.000 de euro nerambursabili pentru implementarea de măsuri menite să reducă rata abandonului școlar. Aceste măsuri includ intervenții educaționale remediale, acces la platforme online cu predare de la profesori de top, furnizarea de echipamente IT și materiale sportive, precum și sprijin material pentru elevi. Scopul acestor intervenții este de a crește rata de promovare la examenele naționale și de a facilita tranziția elevilor de la gimnaziu la liceu.

⁹ Vezi anexa 1 – extras Sistemul Informatic Integrat al Învățământului din România, copii romi.

Înșă, dacă analizăm în oglindă studiile și rapoartele realizate la nivelul jud. Neamț cu datele obținute în prezentul program de cercetare, constatăm următoarele:

- Rata de tranziție de la ciclul primar la cel gimnazial este scăzută, în special în mediul rural și în comunitățile izolate.
- Frecvența școlară scade semnificativ începând cu clasa a VI-a, în paralel cu o creștere a implicării copiilor în activități gospodărești sau muncă informală.
- Absenteismul cronic și abandonul școlar sunt frecvente, mai ales în rândul fetelor române, în contextul unor norme culturale tradiționale privind rolul lor în familie.
- În unele unități școlare, există segregare de facto, prin formarea de clase „paralele” sau marginalizarea elevilor romi.

Printre principalele constatări ale cercetării s-au numărat: lipsa participării la programe educaționale alternative sau remediale, nivelul scăzut de alfabetizare funcțională în rândul elevilor din ciclul gimnazial, abandonul școlar în creștere în anii de tranziție (clasele a VIII-a și a IX-a), slaba relație dintre școală și familie, precum și lipsa formării cadrelor didactice în lucrul cu copii din medii vulnerabile.

4.2. Cauzele principale ale excluziunii din învățământul gimnazial

- Sărăcia extremă: imposibilitatea de a acoperi costurile de transport, haine, rechizite, sau lipsa hranei zilnice.
- Lipsa sprijinului educațional la domiciliu: părinții nu pot ajuta cu temele și nu cunosc sistemul educațional; unii sunt analfabeți.
- Discriminare și stigmatizare: elevii romi sunt frecvent ținta prejudecăților, ceea ce le afectează stima de sine și motivația școlară.
- Acces limitat la activități extracurriculare: copiii romi nu sunt încurajați să participe la activități sportive, culturale sau tabere.
- Comunicare deficitară între școală și familie, în special acolo unde nu există mediere școlară sau consiliere educațională.

4.3. Lacunele intervențiilor existente

- Lipsa de continuitate a programelor educaționale: majoritatea intervențiilor derulate au fost proiecte punctuale, fără finanțare constantă sau integrare în politicile locale.
- Număr redus de mediatori școlari în județ și lipsa personalului specializat care să lucreze constant cu elevii în risc de abandon.
- Infrastructura educațională deficitară în multe școli gimnaziale din mediul rural, afectând calitatea actului educațional și motivația elevilor.

4.4. Consecințele lipsei de intervenție

1. Părăsirea timpurie a școlii și eșecul educațional
Fără intervenții dedicate și personalizate, copiii romi riscă să abandoneze școala înainte de finalizarea învățământului obligatoriu, în special în ciclurile de tranziție (clasele a V-a și a VIII-a). Aceasta duce la un nivel scăzut de alfabetizare și la lipsa competențelor de bază necesare pentru viața profesională și socială.
2. Excludere socială și marginalizare continuă
Copiii care nu finalizează școala sunt mai vulnerabili în fața excluziunii sociale. Aceștia vor avea un acces redus la servicii publice, la locuri de muncă decente și la participarea activă în viața comunității, ceea ce accentuează izolarea grupurilor române.
3. Transmiterea intergenerațională a sărăciei
Fără educație, șansele de angajare în câmpul muncii formal sunt minime. Copiii romi care abandonează

școala devin, la rândul lor, adulți fără calificări, cu venituri scăzute, care nu vor putea sprijini educația propriilor copii. Se perpetuează astfel un ciclu intergenerațional al sărăciei și lipsei de oportunități.

4. Creșterea vulnerabilității în fața exploatarei și a muncii informale
În absența educației și a unei rețele de sprijin, mulți copii pot fi atrași în muncă informală, exploatare prin muncă sau în rețele de trafic, ceea ce le pune în pericol sănătatea, dezvoltarea personală și integritatea.
5. Întărirea stereotipurilor și a discriminării
Neintegrarea copiilor romi în sistemul educațional perpetuează percepția negativă asupra comunității rome, întărind prejudecățile și discriminarea. Acest fenomen afectează nu doar elevii în cauză, ci și comunitățile întregi, blocând orice tentativă de incluziune și dialog intercultural.
6. Costuri sociale și economice crescute pentru societate
Abandonul școlar și lipsa educației duc la o presiune crescută asupra sistemului social (asistență, protecția copilului, sănătate, șomaj). Astfel, costurile publice pentru sprijinirea persoanelor neșcolarizate pe termen lung sunt mult mai mari decât investiția inițială în educație.

4.5. Recomandări pentru intervenții în învățământul gimnazial în județul Neamț în vederea reducerii abandonului școlar și parasilor timpurii a școlii.

Analizând documentele strategice existente atât la nivel național cât și la nivel județean în domeniul educației și incluziunii sociale și luând în considerare constatările cercetării, în perioada următoare este recomandat ca actorii interesați să își concentreze activitatea pe următoarele domenii și obiective, respectiv:

- Dezvoltarea de centre educaționale integrate la nivelul unităților școlare. Analiza noastră scoate în evidență necesitatea de a aborda integrat problematica participării școlare a copiilor proveniți din medii defavorizate afectați de fenomenul excluziunii sociale și a sărăciei.
- Implementarea de programe de identificare a riscurilor elevilor pe baza Mecanismului de Avertizare Timpurie în Educație, evaluarea și planificarea serviciilor educaționale necesare pentru înlăturarea riscurilor identificate și a diminuării impactului acestora;
- Dezvoltarea de planuri de servicii educaționale și organizarea de programe de sprijin individualizat pentru asigurarea oportunităților egale pentru elevii cu risc crescut de abandon școlar, conform Mecanismului de Avertizare Timpurie în Educație;
- Dezvoltarea și implementarea de programe de învățare remedială adresate copiilor vulnerabili, inclusiv implementarea de activități de susținere a elevilor prin oferirea de sprijin pentru recuperarea decalajelor de învățare.
- Implementarea de activități de pregătire suplimentară pentru elevii romi din anii terminali cu scopul de a preveni fenomenul parasirii timpurii a școlii și continuarea studiilor.
- Implementarea de activități de monitorizare a intervențiilor și a progresului pentru elevi, conform Mecanismului de Avertizare Timpurie în Educație.
- Implementarea unui program de acompaniere pentru elevii de etnie roma să nu numai pentru depășirea obstacolelor care împiedică participarea lor la școală și efectuarea temelor. Acordarea de pachete personalizate dedicate depășirii obstacolelor care împiedică participarea copiilor la școală și efectuarea temelor constând în: articole vestimentare, pachete alimentare, produse de igienă, pachete materiale educaționale, pachete rechizite, etc.;
- Desfășurarea de workshop-uri dedicate dezvoltării abilităților de studiu ale elevilor;
- Organizarea de sesiuni de consiliere vocațională individuală pentru elevii din anii terminali și încurajarea acestora pentru continuarea studiilor.
- Livrarea de servicii de evaluare și consiliere psihologică pentru elevii care necesită acest tip de serviciu. Implementarea de activități de consiliere psihologică dedicate elevilor / ședințe individuale / de grup de consiliere vocațională / psihologică dedicate elevilor pentru a răspunde diverselor provocări (ex. lipsa de încredere de sine, sindromul „impostorului” etc); Implementarea de activități de suport emoțional/psihologic, dezvoltare a abilităților emoționale și sociale inter-personale, a deprinderilor de

viață independentă ale copiilor, consiliere socială, activități pentru dezvoltarea de abilități sociale relaționate cu învățarea;

- Organizarea de cursuri de dezvoltare a deprinderilor de comunicare și limbaj adresate elevilor, inclusiv activități privind educația financiară, gestionarea bugetului și a cheltuielilor.
- Organizarea de cursuri de dezvoltare educațională, prin înființarea unor cluburi de studiu organizate la nivelul unitatilor scolare, implicarea elevilor în diverse proiecte școlare și sociale derulate de cadrele didactice;
- Implementarea unui program de educatie culturala si artistica adresat copiilor pentru cresterea stimei de sine si promovarea multiculturalitatii/diversitatii.
- Dezvoltarea unor ateliere tematice adresate copiilor (dans, pictura, muzica, teatru, poezie, dezbateri, sport, etc) si desfasurarea de activitati specifice cu participarea copiilor.
- Organizarea de ateliere și workshop-uri creative, inclusiv organizarea de evenimente cultural-artistice care au rol complementar activităților educaționale formale și se centrează pe păstrarea identității culturale și construcția stimei de sine în rândul elevilor de etnie roma;
- Organizarea de tabere interculturale.
- Organizarea de excursii tematice in judetul Neamt care sa contribuie la cresterea stimei de sine in randul elevilor si cresterea interesului pentru continuarea studiilor in vederea obtinerii unei cariere profesionale (vizite la unitati de invatamant liceal, vizite la unitati de invatamant universitar, vizite la institutii publice – politie, jandarmi, primarii, ISU, unitati medicale, s.a).
- Organizarea de competitii sportive (campionat de football, campionat de handball, campionat de volei, s.a).
- Derularea unui program de informare și conștientizare privind participarea la educație adresat părinților/ reprezentanților legali/ tutorilor/ copiilor.
- Derularea unui program de informare și conștientizare adresat părinților/ reprezentanților legali/ tutorilor, privind necesitatea participării copiilor la educație.
- Implementarea unui program de consiliere si educatie parentala adresat părinților/ reprezentanților legali/ tutorilor cu scopul implicării acestor in procesul de sustinere si încurajare a participării copiilor acestora la procesul educațional;
- Înființarea de cluburi ale parintilor care sa ofere posibilitatea parintilor/reprezentanților legali/ tutorilor sa se implice in viata educationala a copiilor, sa sustina continuarea procesului educational al copiilor, sa sustina actiunile derulate de cadrele didactice ale unitatii de invatamant si sa contribuie la cresterea nivelului de educatie in randul copiilor romi.
- Implementarea unui program de mentorat pentru elevii romi aflați în risc de abandon școlar prin implicarea mentorilor din randul etniei romilor
- Organizarea de evenimente tematice la nivelul unitatilor de invatamant de prezentare a mentorilor, evenimente organizate sub forma de dezbateri cu tema « Cand voi fi adult eu vreau sa ma fac... »
- Desfășurarea unor sesiuni individuale dedicate pentru dezvoltarea abilităților de studiu ; desfășurarea unor sesiuni de orientare școlară, planificare a carierei; derularea unor activități de dezvoltare personală; accesarea resurselor comunității pentru rezolvarea diferitelor obstacole și altele.
- Implementarea unui program de mentorat adresat cadrelor didactice/personal de conducere/personal auxiliar din unitatile scolare care au elevi in risc de abandon scolar.
- Organizarea de intalniri de lucru la nivelul unitatilor de invatamant, organizarea de sesiuni de instruire a cadrelor didactice cu metode si tehnici de lucru cu persoane vulnerabile, organizarea de workshopuri in vederea familiarizarii cadrelor didactice cu istoria, cultura si traditiile comunitatilor cu romi, support oferit profesorilor in vederea promovarii interculturalitatii la clasa, organizarea de sesiuni de instruire cu privire la legislatia in domeniul nediscriminarii si egalitatii de sanse, organizarea de intalniri de monitorizare si evaluare a progresului inregistrat, s.a.
- Acordarea de facilități de tip subvenții - instrumente de sprijin financiar pentru derularea unor inițiative specifice susținerii accesului și participării la educație a elevilor vizând relația acestora cu ceilalți copii din școală și relația școală – comunitate.

- Implementarea prin intermediul centrelor educationale integrate a unui program de sprijin individualizat, in functie de nevoile particulare ale participanților care sa contribuie la imbunatatirea rezultatelor scolare si reducerea abandonului scolar.
- Pentru msurarea progresului, se recomandada realizarea unui studiu initial – base line- cu privire la statusul educational al copiilor.
- Stabilirea unui plan individualizat de remediere scolara si dezvoltare educationala pentru fiecare copil in risc de abandon scolar.
- Organizarea de intalniri cu parintii sau tutorii legali pentru stabilirea programului de interventie individualizat.
- Organizarea de cursuri de educatie remediala de tip afterschool pentru copii aflat in risc de abandon scolar/corijenta/repetentie.
- Organizarea de sesiuni de consiliere individualizata atat cu copilul cat si cu parintele/tutorele legal, evaluare trimestriala a progresului si planificare noi actiuni.
- Organizarea de sesiuni de instruire a copiilor cu privire la importanta educatiei pentru sanatate (incluisv oferirea de pachete de materiale sanitare -ingrijire igiena personala).
- Organizarea de intlaniri de lucru cu participarea liderilor locali ai romilor cu scopul de a crea premisele unei politici publice locale in domeniul incluziunii sociale a copiilor romi in conformitate cu prevederile Strategiei Guvernului Romaniei in domeniul Incluziunii Romilor 2022-2027 si adoptarii acestei politici de catre autoritatea locala (primarie) si autoritatea judeteana (consiliul judetean).
- Evaluarea progresului inregistrat – monitorizare baza de date initiala si masurare rezultate obtinute la finalul fiecarui an scolar si realizarea de recomandari de politica publica judeteana in domeniul incluziunii sociale a populatiei de etnie roma cu focus pe necesitatea adoptarii de masuri tintite in domnениul educatiei.

Material realizat de Asociația Sastipen- Centrul Romilor pentru Politici de Sanatate

Coordonator: Dr. Soc. Daniel Radulescu

Culegatori de date: Radu Anuți, Geanina Radulescu, Andreea Moscovici Drd. Nicoleta Filip

Instituti care au oferit suport echipei de cercetare: Consiliul Judetean Neamt, Institutia Prefectului Judetului Neamt- Biroul Judetean pentru Romi, Centrul Judetean de Resurse si Asistenta Educationala Neamt.

Bibliografie:

- Consiliul Judetean Neamt, «Strategia de dezvoltare a judetului Neamt 2022-2030 »
- Federația Organizațiilor Neguvernamentale pentru Servicii Sociale, «Studiu privind capacitatea ONG-urilor din
- România în furnizarea serviciilor sociale versus disponibilitatea de contractare a autorităților locale și județene », 2016
- Banca Mondiala, studiu « Cartografierea nevoilor, a serviciilor și infrastructurii disponibile pentru copii expuși
- riscului de separare de familie, în special în comunitățile vulnerabili », iulie 2022

- Sastipen, Studiu « Asistenta medicala comunitara pentru populatia vulnerabila din mediul rural », mai 2021
- INS-Directia Nationala de Statistica Neamt, Anuarul statistic al judetului Neamt-2023
- INS-Dimensiuni ale incluziunii sociale in Romania, 2022
- DGASPC Neamt, Raport de activitate, 2023
- Banca Mondiala, ANPDC, Unicef, Studiu Copii din sistemul de protectie a copilului, 2014
- Ministerul Muncii si Protectiei Sociale, Studiu instrument de monitorizare și evaluare a stadiului asigurării tranziției de la îngrijirea în instituții la îngrijirea în comunitate, 2020.
- Ministerul Educației din România (2021). Strategia Națională pentru Educație 2021-2030. București: Ministerul Educației.
- Ministerul Educației din România (2023). Raport privind starea învățământului preuniversitar 2021-2022. București: Ministerul Educației.
- Ministerul Educației (2024). Ghidul solicitantului pentru Schema de Granturi PNRR – Runda a II-a (seria a 3-a). București: Ministerul Educației.
- Institutul Național de Statistică (2023). Sistemul educațional din România. București: INS.
- Institutul Național de Statistică (2021). Recensământul populației și al locuințelor. București: INS.
- Eurostat (2022). Early leavers from education and training. Luxembourg: European Commission.
- Comisia Europeană (2021). Recomandarea Consiliului UE privind egalitatea, incluziunea și participarea romilor (2021/C93/01).
- Guvernul României (2022). Hotărârea nr. 560/2022 privind aprobarea Strategiei de incluziune a cetățenilor români aparținând minorității rome pentru perioada 2022-2027.
- Banca Mondială (2015). Atlasul zonelor rurale marginalizate și al potențialului de polarizare economică. București: Banca Mondială.
- UNICEF România, Ministerul Educației și Comisia Europeană (2023). Support for enhancing the equity of the education system in Romania – proiect pentru monitorizarea segregării școlare.
- Organizația Națiunilor Unite (2015). Agenda 2030 pentru dezvoltare durabilă. New York: ONU.

Surse internet :

https://insse.ro/cms/sites/default/files/field/publicatii/dimensiuni_ale_incluziunii_sociale_in_romania_2022.pdf,
https://insse.ro/cms/sites/default/files/field/publicatii/dimensiuni_ale_incluziunii_sociale_in_romania_2022.pdf,
<https://populatia.ro/populatie-judetul-neamt/>
<https://populatia.ro/populatie-comuna-ruginoasa-judetul-neamt/>
<https://dgaspcneamt.ro/wp-content/uploads/2024/02/Raport-final-DGASPC-2023.pdf>
https://www.mmuncii.ro/j33/images/Documente/Familie/11062024_Servicii_Sociale_licentiate_1.pdf
<https://www.recensamantromania.ro/rezultate-rpl-2021/rezultate-definitive/>
<https://copii.gov.ro/1/date-statistice-copii-si-adoptii/>
https://ro.wikipedia.org/wiki/Jude%C8%9Bul_Neam%C8%9B
<https://populatia.ro/populatie-judetul-neamt/>
<https://www.isjneamt.ro/site/raport-asupra-starii-invatamantului-2023-2024/>
https://www.salvaticopiii.ro/ce-facem/educatie/prevenirea-abandonului-scolar?utm_source=chatgpt.com

Etichete de rânduri	Antepreșcolar	Gimnazial	Liceal	Postliceal	Preșcolar	Primar	Profesional	Total general
ȘCOALA GIMNAZIALĂ, COMUNA BAHNA		63			36	80		179
LICEUL TEHNOLOGIC „ARHIMANDRIT CHIRIAC NICOLAU”, COMUNA VÂNĂTORI-NEAMȚ		41	1		8	93	16	159
ȘCOALA GIMNAZIALĂ, COMUNA VĂLENI		47			22	56		125
LICEUL TEHNOLOGIC „DIMITRIE LEONIDA”, MUNICIPIUL PIATRA-NEAMȚ		46	13	0	0	12	25	96
ȘCOALA GIMNAZIALĂ „GHEORGHE SĂVINESCU”, COMUNA CRĂCĂOANI		34			18	36		88
ȘCOALA GIMNAZIALĂ „MIHAI EMINESCU”, MUNICIPIUL ROMAN		36			9	43		88
LICEUL „GH. RUSET ROZNOVANU”, ORAȘUL ROZNOV		37	8		14	10	4	73
ȘCOALA GIMNAZIALĂ „CARMEN SYLVA”, COMUNA HORIA		14			8	35		57
ȘCOALA GIMNAZIALĂ NR. 8, MUNICIPIUL PIATRA-NEAMȚ		31			4	20		55
ȘCOALA GIMNAZIALĂ „PR. GHEORGHE SĂNDULESCU”, COMUNA DRAGOMIREȘTI		20			8	25		53
ȘCOALA GIMNAZIALĂ NR. 2, MUNICIPIUL PIATRA-NEAMȚ		19			1	24		44
ȘCOALA DE ARTĂ „SERGIU CELIBIDACHE”, MUNICIPIUL ROMAN		16			5	22		43
LICEUL TEOLOGIC ROMANO-CATOLIC „SFÂNTUL FRANCISC DE ASSISI”, MUNICIPIUL ROMAN		14	2		0	22		38
LICEUL TEHNOLOGIC „VASILE SAV”, MUNICIPIUL ROMAN		15	3		0	14	1	33
ȘCOALA GIMNAZIALĂ „PROF. GHEORGHE DUMITREASA”, COMUNA GIROV		13			2	18		33
COLEGIUL NAȚIONAL PEDAGOGIC „GHEORGHE ASACHI”, MUNICIPIUL PIATRA-NEAMȚ		14	3		1	12		30
ȘCOALA GIMNAZIALĂ, COMUNA BOGHICEA		13			4	12		29
ȘCOALA GIMNAZIALĂ „I. GERVESCU”, COMUNA SĂVINEȘTI		18			0	7		25
ȘCOALA GIMNAZIALĂ „CALISTRAT HOGAȘ”, MUNICIPIUL ROMAN		8			1	15		24
COLEGIUL TEHNIC „MIRON COSTIN”, MUNICIPIUL ROMAN			7				11	18
LICEUL ECONOMIC „ALEXANDRU IOAN CUZA”, MUNICIPIUL PIATRA-NEAMȚ			9				8	17
COLEGIUL NAȚIONAL „ROMAN VODĂ”, MUNICIPIUL ROMAN		0	16			0		16
COLEGIUL NAȚIONAL „ȘTEFAN CEL MARE”, ORAȘUL TÂRGU-NEAMȚ		0	13			0		13
COLEGIUL TEHNIC „DANUBIANA”, MUNICIPIUL ROMAN			4	0	0		8	12
COLEGIUL TEHNIC „ION CREANGĂ”, ORAȘUL TÂRGU-NEAMȚ		0	5	0			6	11
COLEGIUL TEHNIC „PETRU PONI”, MUNICIPIUL ROMAN			6		0		4	10
LICEUL CU PROGRAM SPORTIV, MUNICIPIUL ROMAN		3	7		0	0		10

LICEUL DE ARTE „VICTOR BRAUNER”, MUNICIPIUL PIATRA-NEAMȚ		4	6			0		10
COLEGIUL TEHNIC „GHEORGHE CARTIANU”, MUNICIPIUL PIATRA-NEAMȚ			4	0			5	9
ȘCOALA GIMNAZIALĂ „CONSTANTIN VIRGIL GHEORGHIU”, COMUNA RĂZBOIENI		2			2	4		8
ȘCOALA GIMNAZIALĂ „GHEORGHE NICOLAU”, COMUNA ROMÂNI		0			0	8		8
COLEGIUL TEHNIC DE TRANSPORTURI, MUNICIPIUL PIATRA-NEAMȚ			2	0			5	7
LICEUL TEHNOLOGIC „ION IONESCU DE LA BRAD”, COMUNA HORIA			4	0			2	6
ȘCOALA GIMNAZIALĂ „VASILE ALECSANDRI”, MUNICIPIUL ROMAN	0	3			0	3		6
LICEUL CU PROGRAM SPORTIV, MUNICIPIUL PIATRA-NEAMȚ		0	5					5
LICEUL TEOLOGIC ORTODOX „SFINȚII ÎMPĂRAȚI CONSTANTIN ȘI ELENA”, MUNICIPIUL PIATRA-NEAMȚ		2	0		2	1		5
COLEGIUL NAȚIONAL „CALISTRAT HOGAȘ”, MUNICIPIUL PIATRA-NEAMȚ		0	4					4
ȘCOALA GIMNAZIALĂ BĂLUȘEȘTI, COMUNA ICUȘEȘTI		1			1	2		4
CENTRUL ȘCOLAR PENTRU EDUCAȚIE INCLUZIVĂ, MUNICIPIUL ROMAN		1			0	2		3
ȘCOALA PROFESIONALĂ SPECIALĂ, COMUNA ȘTEFAN CEL MARE							3	3
COLEGIUL TEHNIC FORESTIER, MUNICIPIUL PIATRA-NEAMȚ			1	0			1	2
ȘCOALA GIMNAZIALĂ NR. 1, COMUNA DUMBRAVA ROȘIE		0			1	1		2
ȘCOALA GIMNAZIALĂ, COMUNA BOZIENI		0			1	1		2
ȘCOALA POSTLICEALĂ SANITARĂ, MUNICIPIUL PIATRA-NEAMȚ				2				2
CENTRUL ȘCOLAR PENTRU EDUCAȚIE INCLUZIVĂ, ORAȘUL TÂRGU-NEAMȚ		0			0	1		1
COLEGIUL NAȚIONAL DE INFORMATICĂ, MUNICIPIUL PIATRA-NEAMȚ		0	1					1
LICEUL „MIHAIL SADOVEANU”, COMUNA BORCA		1	0		0	0	0	1
LICEUL „VASILE CONTA”, ORAȘUL TÂRGU-NEAMȚ		0	1			0		1
LICEUL TEOLOGIC „EPISCOP MELCHISEDEC”, MUNICIPIUL ROMAN			0	1				1
ȘCOALA GIMNAZIALĂ „ALEXANDRU PODOLEANU”, COMUNA PODOLENI		0			1	0		1
ȘCOALA GIMNAZIALĂ „DANIELA CUCIUC”, MUNICIPIUL PIATRA-NEAMȚ		0			0	1		1
ȘCOALA GIMNAZIALĂ „ELENA CUZA”, MUNICIPIUL PIATRA-NEAMȚ		0			1	0		1
ȘCOALA GIMNAZIALĂ „GHEORGHE PĂTRAȘCU”, SAT BURUIENEȘTI, COMUNA DOLJEȘTI	0	1			0	0		1
ȘCOALA GIMNAZIALĂ, COMUNA URECHENI		0			0	1		1
ȘCOALA PRIMARĂ „MĂRGĂRITARE”, MUNICIPIUL ROMAN					1	0		1